

PATVIRTINTA
Klaipėdos lopšelio-darželio „Žemuogėlė“ direktoriaus
2025 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. V1-95

PRITARTA
Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos
Švietimo ir sveikatos departamento
Švietimo skyriaus vedėjo
2025 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. ŠV1-153

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽEMUOGĖLĖ“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos lopšelis-darželis „Žemuogėlė“ (toliau – Įstaiga) yra neformaliojo švietimo mokykla, savivaldybės institucija, priskiriama ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui. Adresas: Statybininkų pr. 20, 93153 Klaipėda. Tel. (0 46) 34 59 26, el. pašto adresas ldzemuogele@gmail.com, interneto svetainės adresas <https://www.ldzemuogele.lt>.

2. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si):

2.1. ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) grindžiama konstruktyvistine teorija. Konstruktyvistinės teorijos pagrindus sukūrė psichologai Jean Piaget ir John Dewey, kurie pabrėžė, kad mokymasis vyksta aktyviai konstruojant žinias iš asmeninės patirties, tyrinėjimų ir atradimų. Vaikas laikomas aktyviu dalyviu, o ne pasyviu informacijos gavėju – jis pats kuria prasnę, tyrinėdamas aplinką, užduodamas klausimus, klydamas ir mokydamasis iš savo patirties. Ugdymo metodikos sistemoje konstruktyvistinė prieiga grindžiama nuostata, kad vaikai mokosi per patirtį, kai jiems sudaromos sąlygos savarankiškai veikti, eksperimentuoti, atrasti. Mokytojas tampa ne žinių perteikėju, o moderatoriumi, kuris stebi, palaiko ir nukreipia vaiką jam tinkamu metu suteikdamas „pastolius“ – laikiną pagalbą, padedančią vaikui įveikti mokymosi iššūkius. Kai vaikas įgyja daugiau gebėjimų ir pasitikėjimo savimi, ši pagalba palaipsniui mažinama, skatinant savarankiškumą. Taikant konstruktyvistinę prieigą, svarbu atpažinti ir pašalinti barjerus, trukdančius vaikui aktyviai dalyvauti ugdymosi procese. Tai gali būti ne tik fiziniai, bet ir pažintiniai ar emociniai sunkumai, kuriuos pedagogas padeda įveikti, taikydamas lanksčias ugdymo formas;

2.2. universalus dizainas mokymuisi (toliau – UDM) padeda užtikrinti, kad ugdymo turinys ir veiklos būtų prieinamos kiekvienam vaikui, atsižvelgiant į skirtingus gebėjimus, poreikius ir patirtį. Pedagogas kuria aplinką, kurioje kiekvienas vaikas turi galimybę tyrinėti, rinktis, atrasti ir kurti, taip ugdydamas savo pažintinius, socialinius bei emocinius gebėjimus. Ši prieiga skatina vaiko kritinį mąstymą, kūrybiškumą, iniciatyvumą ir refleksiją, ugdo gebėjimą mokytis visą gyvenimą, o ugdymo procesas tampa prasmingas ir įtraukiantis visus vaikus;

2.3. vaiko ugdymas grindžiamas įtraukiojo ugdymo nuostatomis. Kiekvienam vaikui suteikiama galimybė dalyvauti, augti ir mokytis pagal savo gebėjimus ir poreikius, remiantis universalaus dizaino mokymuisi principais. Įtraukusis ugdymas sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui ugdytis, plėtoti savo galias ir gebėjimus, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę mokantis, socialinėje, kultūrinėje ir (ar) kitose veiklose ir būti nediskriminuojamam dėl ugdymosi poreikių įvairovės ir (ar) švietimo pagalbos reikmės.

2.4. pedagogai taiko žaismės principą, kuris skatina natūralų mokymąsi per žaidimą, tyrinėjimą ir kūrybą. Žaidimas laikomas pagrindiniu ikimokyklinio amžiaus vaiko mokymosi būdu –

per jį vaikai pažįsta pasaulį, bendrauja, išreiškia jausmus, sprendžia problemas, mokosi bendradarbiauti ir atsiskleisti.

3. Ugdymo procese atsispindi pagrindinės vertybės, kurios padeda vaikui formuotis kaip visapusiškai augančiai asmenybei. Vaiko ugdymas(is) sąlygojamas vertybėmis:

3.1. vaiko orumas – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

3.2. vaiko gerovė – vaiko gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;

3.3. saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

3.4. lygiavertis dalyvavimas – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;

3.5. lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priešasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaiko teisėms mokykloje ir už jos ribų;

3.6. pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

3.7. bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

3.8. kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją, pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

4. Programa sukuria prielaidas užtikrinti vaikui aktualių poreikių tenkinimą. Įstaigoje prioritetas teikiamas vaiko fiziniam ir emociniam saugumui, aktyvumui, socialinių įgūdžių formavimui, kalbinės raiškos lavinimui, kūrybinės saviraiškos ugdymui. Atsižvelgiama į vaiko poreikį žaisti, tyrinėti, judėti, būti gamtoje ir jaustis priimtam. Ugdymo procesas grindžiamas nuolatiniu stebėjimu ir refleksija, siekiant pastebėti kiekvieno vaiko pažangą ir ją palaikyti.

4.1. žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaiko veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikui augintis žaidimo gebėjimus;

4.2. saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia;

4.3. draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaiką tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;

4.4. komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniais ir pan.). Sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

4.5. pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikas kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

4.6. kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaiko interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;

4.7. unikalus individualus poreikis – sukurti prielaidas, atliepiančias ir tenkinančias unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Įstaigos bendruomenė vertina atvirą, bendradarbiaujančią partnerystę su tėvais. Tėvai įtraukiami į ugdymo proceso planavimą, renginius, edukacines veiklas. Pedagogai palaiko aktyvų dialogą su šeimomis, siekia užtikrinti vaikui nuoseklų ugdymą ir saugią aplinką. Bendruomenėje stiprinamas sveikos gyvensenos įgūdžių puoselėjimas, įgyvendinami sveikatą stiprinantys projektai, dalyvaujama miesto ir šalies sveikatingumo iniciatyvose.

6. Regiono ypatumai. Įstaiga įsikūrusi strategiškai patogioje vietoje – gamtos ir gyvenamųjų namų apsuptyje. Netoliese esantis parkas, mokyklos stadionas ir žaliosios erdvės sudaro palankias sąlygas vaiko fiziniam aktyvumui, tyrinėjimui ir aplinkos pažinimui. Gyvenamųjų namų kaimynystė užtikrina lengvą pasiekiamumą bendruomenei. Šalia esantis turgus bei maisto prekių parduotuvė sudaro galimybes vaikui ugdytis praktinius įgūdžius – stebėti produktų įvairovę, mokytis sveikos mitybos pagrindų, pažinti vietinę bendruomenę bei įsitraukti į patyriminio ugdymo veiklas realioje aplinkoje. Šie aplinkoje esantys objektai prisideda prie visapusiško vaiko ugdymo, socialinių įgūdžių formavimo bei pasaulio pažinimo.

7. Mokyklos savitumas. Įstaigos išskirtinumas – orientacija į sveikos gyvensenos nuostatų formavimą: fizinį aktyvumą, subalansuotą mitybą, emocinę gerovę, ekologinį sąmoningumą ir gamtosauką. Per judrią veiklą, buvimą lauke, aktyvius žaidimus ir sveikatingumo projektus vaikai mokosi rūpintis savimi ir aplinka, ugdo atsakomybę, stiprina fizinę bei emocinę sveikatą. Įstaigos bendruomenė dalyvauja sveikatą stiprinančioje programoje „Sveika mokykla“ ir fizinį aktyvumą skatinančioje programoje „Aktyvi mokykla“. Kryptingai puoselėjama vaikų fizinė, emocinė ir socialinė gerovė. Glaudžiai bendradarbiaujama su vietos bendruomene, Klaipėdos miesto visuomenės sveikatos biuru, visuomenės sveikatos specialistais ir ekologinių iniciatyvų organizatoriais. Įstaigoje nuolat vykdomos sveikatos stiprinimo programos, organizuojamos fizinio aktyvumo savaitės, sveiko maitinimosi edukacijos, kuriamos lauko edukacinės erdvės, skatinančios vaikus judėti, tyrinėti ir ugdytis natūralioje aplinkoje. Pedagogai taiko inovatyvius, į vaikų patirtį orientuotus ugdymo metodus, integruoja gamtos mokslų bei sveikatos ugdymo turinį į kasdienes veiklas. Vaikams sudaromos galimybės patirti pažinimo džiaugsmą per veiklą gryname ore – tyrinėjant, stebint, bandant. Didelis dėmesys skiriamas ekologijai, aplinkos tausojimui ir vaiko atsakomybės ugdymui. Įstaigoje įrengtos dvi specialios edukacinės erdvės – sensorinis kambarys ir interaktyvių grindų erdvė. Sensoriniame kambaryje vaikai gali atsipalaiduoti, lavinti pojūčius ir emocinį suvokimą – jį pagal poreikį gali lankyti visi Įstaigos vaikai. Interaktyvios grindys – tai inovatyvus edukacinis įrankis, lavinantis vaikų judėjimo įgūdžius, kūrybiškumą ir padedantis ugdymo procesą paversti įdomiu bei dinamišku.

8. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Įstaigoje didelis dėmesys skiriamas pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų profesinės kompetencijos tobulinimui. Įstaigoje dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai, kurie aktyviai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo programose, seminaruose, metodiniuose renginiuose, dalijasi patirtimi su kolegomis, Pedagogai geba taikyti šiuolaikines vaiko pažinimu grįstas įtraukiojo ugdymo strategijas, planuoti ugdymą pagal vaikų poreikius, pasitelkti UDM principus, naudoti įvairias skaitmenines, kūrybines ir patyrimines mokymo(si) priemones. Įstaigos mokytojai – aktyvūs ugdymo(si) proceso kūrėjai, gebantys reaguoti į pokyčius švietimo politikoje.

9. Programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų gairių patvirtinimo“ bei teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymosi kokybę:

10.1. ugdymo(si) ir priežiūros vienybės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienybė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);

10.2. vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;

10.3. žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla;

10.4. sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei;

10.5. integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas;

10.6. įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

10.7. kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

10.8. vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;

10.9. lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdieniui rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

10.10. reflektivaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

10.11. šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

11. Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

12. Uždaviniai:

12.1. atpažinti kiekvieno vaiko prigimtines galias bei ugdymo(si) poreikius, atliepančius asmenybės raidos tarpsnį, individualios raidos ypatumus, gebėjimų visumą ir sociokultūrinę aplinką;

12.2. organizuoti vaiko ugdymą(si), remiantis jo vertybėmis, orientuotomis į integralumą, įtrauktį ir visuminį ugdymą, naudojant tinkamas pedagogines strategijas, priemones ir žaismingas, lanksčias formas, įsitraukimą, saviraišką ir patirtinį mokymąsi;

12.3. kurti atvirą, žaismingą ir judrią ugdymo(si) aplinką, kuri leistų vaikams tyrinėti, patirti, klysti ir atrasti, organizuojant ugdymą per vaikui prasmingas veiklas – žaidimą, kūrybą, judėjimą, sąveiką su aplinka;

12.4. taikyti UDM principus, užtikrinant visų vaikų dalyvavimą, pažangą ir lygias galimybes ugdytis;

12.5. taikyti įtraukiojo ugdymo metodus, kurie leistų pastebėti kiekvieno vaiko stiprybes, individualų ugdymosi tempą ir palaikyti jo pažangą;

12.6. kurti ir plėtoti pasitikėjimu, atvirumu, pagarba, abipuse partneryste grindžiamą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo pedagogais, įtraukiant į sistemingą vaiko pažangos vertinimą, pagalbos teikimą;

12.7. plėtoti vaiko kultūrinį ir socialinį jautrumą, įtraukiant į prasmingas veiklas, skatinančias pagarbą įvairovei, tautinį tapatumą, empatiją, atvirumą skirtingoms patirtims, požiūriams ir tradicijoms. Ugdymo(si) procese puoselėti vaikų gebėjimą gyventi, kurti ir veikti bendruomenėje, pozityviai priimant skirtumus.

13. Pasiekimų sritys:

13.1. kasdieniai gyvenimo įgūdžiai – vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; saugaus elgesio įgūdžiai;

13.2. fizinis aktyvumas – stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės; smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija;

13.3. emocijų suvokimas ir raiška – savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas;

13.4. savireguliacija ir savikontrolė – gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti; savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas; gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių;

13.5. savivoka ir savigarba – savo kūno pažinimas; asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; bendrystės su šeima ir grupe jausmas; kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas;

13.6. santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais – gebėjimas užmegzti ir palaikyti geranoriškus, pagarbius santykius su suaugusiais ir kitais vaikais; gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti; gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo;

13.7. aplinkos pažinimas – gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka;

13.8. matematinis mąstymas – skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; geometrinių modelių pažinimas; vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas;

13.9. skaitmeninis sumanumas – gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti; saugus naudojimas išmaniaisiais įrenginiais;

13.10. kalbų supratimas – gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raišką; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmes; domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus;

13.11. kalbinė raiška – gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones; gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis;

13.12. estetiškas suvokimas – nusiteikimas estetiškiems potyriams ir džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta bei jautrumas kūrybos įvairovei; jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais;

13.13. meninė raiška – tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas;

13.14. kūrybiškumas – kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas; kūrybinių idėjų plėtojimas ir įgyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas); savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas;

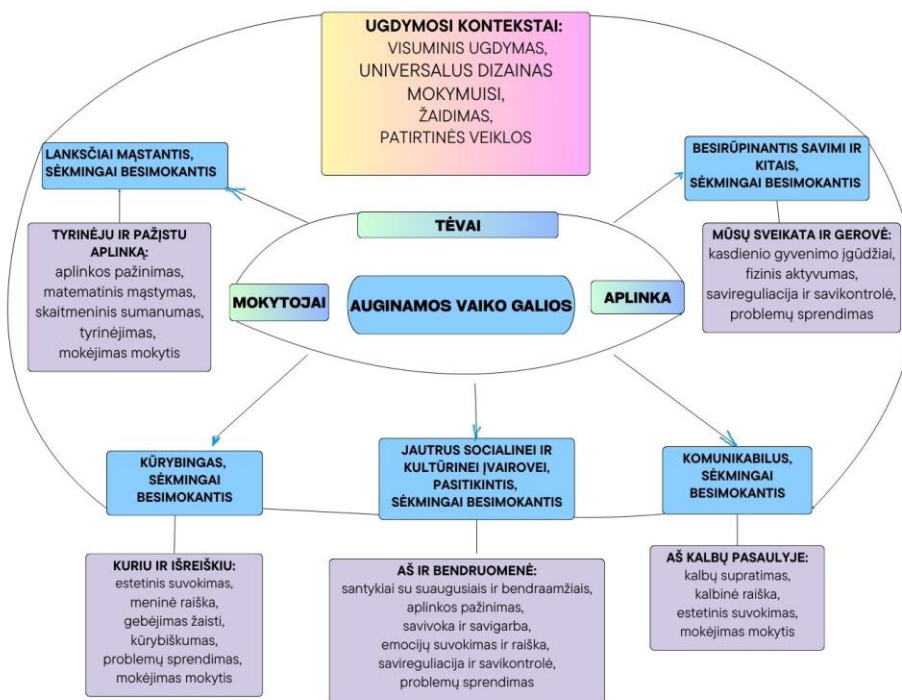
13.15. tyrinėjimas – gebėjimas kelti klausimus, spėlioti, numatyti; gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; gebėjimas apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus;

13.16. problemų sprendimas – gebėjimas atpažinti ir įvardinti problemą; gebėjimas ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti; gebėjimas stebėti ir atsižvelgti į priimto sprendimo pasekmes;

13.17. gebėjimas žaisti – gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; gebėjimas įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę; gebėjimas kurti žaidimo siužetą; gebėjimas žaidime laikytis prisiimto vaidmens;

13.18. mokėjimas mokytis – gebėjimas įsitraukti į dominančią veiklą; pastangos kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą; gebėjimas stebėti savo ir bendro veikimo pažangą, koreguoti procesą; gebėjimas reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą.

13.19. 13.1–13.18 punktuose numatytos pasiekimų sritys nuosekliai formuojamos vadovaujantis ugdymo(si) gairėmis ir orientuojantis į vaiko galias. Jos apima fizinę, socialinę, emocinę, pažintinę, kūrybinę ir komunikacinę vaiko raidą bei ugdymą(si) patirtimi grindžiamą pažangą (1 pav.)

1 pav. Pasiekimų sričių ir ugdomų vaiko galių sąsajos

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

14. Ugdymo turinio įgyvendinimo aspektai. Ikimokyklinio ugdymo pagrindas Įstaigoje – visuminis ugdymas(is), paremtas žaidimais, patirtinėmis veiklomis, vaikų kūrybiškumo raiška ir individualių gebėjimų puoselėjimu. Ugdymas organizuojamas remiantis UDM – kiekvienam vaikui užtikrinamas sėkmingas dalyvavimas veiklose, mokymosi prieinamumas ir įtrauktis. Atsižvelgiama į vaikų amžiaus tarpsnių ypatumus, poreikius, pomėgius bei galimybes. Vaikų ugdymas(is) vyksta tiek Įstaigos vidaus, tiek lauko edukacinėse aplinkose, taip pat už Įstaigos ribų. Įstaigoje kuriama vaikų emociniam ir fiziniam saugumui palanki ugdymosi aplinka, kurioje vaikai jaučiasi matomi, suprasti ir įgalinti veikti. Įstaigos bendruomenėje kiekvienas vaikas yra bendrakūrėjas. Dėmesio centre – vaikas kaip aktyvi, smalsi, iniciatyvi, kurianti asmenybė. Vaikams sudaroma galimybė tyrinėti estetiškai patrauklią, kintančią, iššūkius teikiančią aplinką, kurioje jie gali laisvai reikšti save, mokytis per patirtį, eksperimentuoti. Ugdymosi kontekstai kuriami atsižvelgiant į vaikų poreikius ir interesus – taip užtikrinamas jų įtraukimas, aktyvumas ir įsitraukimas. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai iš anksto numato galimus vaikų veiklos kelius, tačiau lankstūs konteksto kūrimo principai leidžia veiklai vykti vaikų tempu ir ritmu. Vaikų elgesys, emocijos, santykiai tampa svarbia ugdymo(si) proceso dalimi. Kuriant ugdymosi aplinkas aktyviai bendradarbiaujama tarpusavyje ir su šeimomis. Ugdymo procese pasitelkiamos gamtinės, socialinės, kultūrinės, estetiškos ir virtualios aplinkos, įvairūs išteklių bei įtraukiantys ugdymo metodai. Pedagogai, reaguodami į vaikų poreikius, lanksčiai keičia savo vaidmenis – tampa vaikų pagalbininkais, tyrinėtojais, kūrėjais, bendrakeleiviais.

14.1. Ugdymo sritis: „**TYRINĖJU IR PAŽĪSTU APLINKĄ**“.

14.1.1. Vaiko auginama galia – **lanksčiai mąstantis vaikas**.

14.1.1.1. Aplinkos pažinimas	Pasiiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydama žaidimuose ir kitose veiklose.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslius jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus.</p>	<p>Žaisdami ir tyrinėdami vaikai pažįsta aplinkoje esančius daiktus, pastebi jų spalvą, formą, dydį, tekstūrą. Suvokia, kad daiktai pagaminti iš skirtingų medžiagų – minkštų, kietų, skaidrių, neskaidrių, lengvų ar sunkių. Pažįsta daiktus visais jutimais – matydami, liedsdami, klausydami, uosdami, ragaujami. Pirmaisiais metais daiktus tyrinėja juos griebdami, liedsdami, mesdami, kišdami į burną. Domisi ryškiais, judančiais ir garsą skleidžiančiais daiktais. 2–3 metų vaikai rūšiuoja daiktus pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis.</p>	<p>Laisvai rūšiuoja daiktus pagal spalvą, dydį, formą, tekstūrą. Pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Stebėdami, lygindami, rikiuodami ir konstruodami pažįsta daiktų savybes. Mokytojo</p>

	<p>Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Išvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.</p>	<p>padedami supranta, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Veikdami su daiktais lavina dėmesį, mąstymą, koordinaciją, ugdo kantrybę ir savikontrolę. Apžiūrinėja daiktus iš visų pusių, liesdami, uosdami, gretindami su kitais. Atpažįsta daiktus pagal spalvą, tekstūrą, formą, kvapą. Ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. Supranta, kuo skiriasi vienos ir skirtingos rūšies daiktai. Gretina daiktus su jų vaizdais, pradeda suprasti plokštuminį vaizdavimą. Dydį vertina apglėbdami, gretindami su savo kūnu. Tyrinédami ir padedami mokytojo vaikai susipažįsta su medžiagomis – kietomis, skystomis ir oru. Stebi jų savybes, aiškinasi, kurios medžiagos tirpsta vandenyje, kurios ne.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Žaidimai su gamtiniais objektais, vaidmenų žaidimai, tyrinėjimo misijos. Objektų pažinimas per kasdienes, žaismingas situacijas. Aplinka organizuojama kaip žaidybinė erdvė – kampeliai tyrinėjimui, atradimams.</p> <p>Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi principas. Vaikai patys kelia klausimus ir ieško atsakymų. Įtraukiami į projektines, tiriamąsias veiklas (pvz., „Kaip auga augalas?“). Naudojami tikri objektai, stebėjimas, palyginimas, eksperimentai.</p> <p>UDM principas. Siūlomos įvairios pažinimo formos: vaizdinės, garsinės, lytėjimo, judesio. Veiklos individualizuojamos pagal vaiko gebėjimus, poreikius ir patirtį. Skatinamas vaikų pasirinkimas ir saviraiška skirtingomis priemonėmis.</p>	
Pedagginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Vaikai skatinami tyrinėti artimiausią aplinką pasitelkiant visus pojūčius, remiantis jų patirtimi ir smalsumu. Naudojami pasivaikščiøjimai, eksperimentai, veikla su gamtos objektais, teminiai projektai ir stebėjimai.</p>	

14.1.1.2. Matematinis mąstymas	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.</p> <p>Esminiai gebėjimai: atranda skaičių ir</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Įvardija skaičius 1–3, lygina daiktų dydžius, rūšiuoja pagal formas, kopijuoja sekas.</p>	<p>Įvardija skaičius 1–3, susieja su daiktais.</p> <p>Supranta sąvokas: pirmas, antras; ilgas / trumpas, pilnas / tuščias.</p> <p>Rūšiuoja daiktus pagal spalvą, dydį, formą.</p> <p>Kopijuoja dviejų elementų sekas.</p> <p>Dalyvauja veiklose, kuriose lygina</p>

<p>figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.</p>	<p>3–6 m. vaikas. Skaičiuoja nuo 0 iki 10, atlieka paprastus sudėties ir atimties veiksmus. Naudoja figūras, apibūdina objektų išsidėstymą ir judėjimo kryptį, sprendžia uždavinius.</p>	<p>ilgius, tūrį, masę (pakelia, perpila). Skaičiuoja iki 10, atlieka paprastus sudėties / atimties veiksmus. Atpažįsta ir aiškina grafinius duomenų vaizdus. Dalyvauja skaičiavimo žaidimuose (į priekį, atgal, nuo bet kurio skaičiaus). Matavimams naudoja netiesiogines priemones, lygina objektų dydžius. Vartoja matematinę kalbą: „didesnis“, „panašus“, „pakankamas“, „per mažas“ ir kt.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Skaičiavimo, matavimo, sekų kūrimo žaidimai. Įtraukiami ritminiai, judrieji, loginiai žaidimai. Matematinės užduotys per žaidybinę situaciją ar pasaką. Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai tiria, kaip skaičiai veikia realybėje – kiek tilps, kiek trūksta. Dalyvauja problemų sprendimo situacijose. Moko(si) atrasti dėsniumus, iškelti hipotezes, jas tikrinti. UDM principas. Naudojamos įvairios priemonės: daiktai, paveikslėliai, žaidimai, IT. Veiklos diferencijuojamos pagal gebėjimų lygį. Vaikai gali rinktis kaip išreikšti sprendimus: žodžiu, daiktais, piešiniu.</p>	
<p>Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai</p>	<p>Matematiniai gebėjimai ugdomi per praktinę veiklą, žaidimus ir kasdienes situacijas, kurios padeda vaikams suprasti skaičius, formas ir matavimus. Taikomi žaismingi palyginimo, sekų kūrimo, skaičiavimo, matavimo metodai, naudojant įvairias priemones.</p>	

<p>14.1.1.3. Skaitmeninis sumanumas</p>	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. Esminiai gebėjimai: geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Naudoja išmanius žaislus be ekranų, atlieka paprastas veiksmų sekas, laikosi saugaus naudojimo taisyklių. 3–6 m. vaikas. Naudoja tinkamas programėles, kuria turinį (vaizdas, garsas), programuoja paprastas komandas, taiko algoritmus, skiria žmogaus ir roboto veikimą.</p>	<p>Žaidžia išmaniaisiais žaislais be ekranų, naudoja paprastas funkcijas. Atlieka paprastas komandų sekas (pvz., paimti ir paduoti). Laikosi pagrindinių saugaus naudojimo taisyklių. Naudoja interneto svetainės programėles su mokytojo pagalba. Derina skaitmenines priemones kurdamas turinį (vaizdas, garsas, tekstas). Kuria ir atlieka paprastas veiksmų sekas (programavimas). Skiria žmogaus ir roboto vykdomas komandas, supranta skirtumus. Atlieka užduotis pagal simbolinius nurodymus (piešiniai, kortelės, kaladėlės).</p>
<p>Ugdymosi</p>	<p>Žaismės principas. Skaitmeninė kūryba per žaidimus: robotukų</p>	

kontekstai	<p>programavimas, piešimo programos. Simbolinės komandos per žaidimą. Žaidimai, kuriuose reikia reaguoti į komandą, vykdyti seką.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai tyrinėja skaitmeninių priemonių galimybes; kuria paprastus algoritmus, eksperimentuoja, koreguoja; analizuoja procesus: kodėl veikia/neveikia, ieško sprendimų.</p> <p>UDM principas. Teikiamos pasirinkimo galimybės: naudoti ekraninius ar ne-ekraninius įrankius. Vaikų patirtis diferencijuojama pagal technologinį raštingumą. Pritaikomos priemonės vaikams su individualiais poreikiais.</p>
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Vaikai supažindinami su skaitmeninėmis technologijomis per žaidimą, kūrybą ir patirtinį mokymąsi, pabrėžiant saugų ir tikslingą jų naudojimą. Ugdymas vyksta naudojant robotukus, garso, vaizdo kūrimo priemones, programavimo sekas ir komandų vykdymą.</p>

14.1.2. Vaiko auginama galia – sėkmingai besimokantis.

14.1.2.1. Tyrinėjimas	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Tyrinėdamas aplinką, vaikas tampa smalsus, aktyvus ir sąmoningas, mokosi kelti klausimus, eksperimentuoti bei pažinti pasaulį ir save per patirtį.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Geba pastebėti, tyrinėti, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, naudodamas pojūčius bei paprastas priemones, atpažįsta priežasties ir pasekmės ryšius, taiko anksčiau įgytą patirtį.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Tyrinėja aplinką pojūčiais, reaguoja į pokyčius, kartoja suaugusiųjų veiksmus, pradeda eksperimentuoti ir nusako patirtį paprastais žodžiais ar garsais</p>	<p>Tyrinėja pasaulį per pojūčius – liečia, ragauja, klausosi, uosto, stebi. Jie reaguoja į aplinkos pokyčius, domisi suaugusiųjų veiksmais ir stengiasi juos atkartoti. Tyrinėjimo procese dažnai remiasi suaugusiojo pavyzdžiu ar pagalba. Bandymai jiems yra svarbi mokymosi dalis – jie nebijo klysti ir drąsiai eksperimentuoja.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Aktyviai kelia klausimus, sąmoningai atlieka tyrinėjimo veiksmus, apibūdina patirtį, lygina, naudoja paprastas priemones ir supranta tyrinėjimo eigą.</p>	<p>Aktyviai tyrinėja juos dominančius reiškinius, stebi, eksperimentuoja, kelia klausimus ir ieško atsakymų. Jie geba išreikšti savo pastebėjimus, lygina, analizuoja, bando daryti išvadas. Tyrinėjimas jiems teikia džiaugsmą, skatina kūrybingumą ir pasitikėjimą savimi. Mokytojo parama padeda gilinti supratimą ir stiprina savarankiškumą mokantis.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Tyrinėjimas vyksta per žaidimą – vaikai tampa „mokslininkais“, „atradėjais“, „gamtininkais“.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Tyrinėjimas gamtoje, lauke, vaikams leidžiama laisvai judėti, rinktis priemones, tyrinėti natūralioje aplinkoje.</p> <p>UDM principas. Užtikrinama, kad kiekvienas vaikas turėtų galimybę tyrinėti – naudojamos įvairesnės priemonės (dydžiai, tekstūros, spalvos), vizualiniai ženklai, alternatyvūs stebėjimo, išraiškos būdai.</p>	
Pedagoginės strategijos ir	<p>Pedagogai organizuoja tyrinėjimo veiklas su gamtinėmis medžiagomis, vandeniu, smėliu, skatindami vaikus klausti, bandyti ir atrasti. Vaikai dalijasi</p>	

ugdymo būdai	atradimais, o pedagogas stebi, užfiksuoja ir pritaiko ugdymą pagal jų patirtį.	
14.1.2.2. Mokėjimas mokyti	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Vertybinė nuostata. Tyrinėdamas aplinką, vaikas ugdo gebėjimą mokyti – tampa smalsus, drąsiai klausiantis, bandantis, ir pasitikintis savo pastangomis. Esminiai gebėjimai: Vaikas geba stebėti, kelti klausimus, ieškoti sprendimų, atpažįsta mokymosi žingsnius, taiko anksčiau įgytą patirtį naujose situacijose.	Iki 3 m. vaikas. Mėgina kartoti suaugusiųjų veiksmus, noriai dalyvauja veikloje, mokosi per bandymą ir klaidą, mėgaujasi atradimu, įsimena veiklos žingsnius, pasitelkia tai kitose situacijose.	Mokosi stebėdami ir kartodami suaugusiųjų bei bendraamžių veiksmus. Jie tyrinėja aplinką per aktyvią, jutiminę. Vaikai džiaugiasi, kai jų bandymai duoda rezultatą, o nesėkmės nesustabdo – jie skatinami bandyti dar kartą.
	3–6 m. vaikas. Kelia klausimus, siekia suprasti, kaip ir kodėl kažkas vyksta, bando išspręsti užduotis skirtingais būdais, apibūdina, ką sužinojo ar kaip išmoko, sąmoningai taiko tai naujose situacijose.	Mokosi sąmoningiau – kelia klausimus, drąsiai bando, tyrinėja ir reflektuoja, ką sužinojo. Jie lygina rezultatus, ieško paaiškinimų, ką galima daryti kitaip. Veikdami savarankiškai ar su bendraamžiais, vaikai pasitelkia anksčiau įgytas žinias ir pritaiko jas naujose situacijose.
Ugdymosi kontekstai	Žaismės principas. Veiklos organizuojamos kaip tyrinėjimo žaidimai, kuriuose vaikai laisvai eksperimentuoja, bando ir atranda be baimės suklysti. Judraus patirtinio ugdymosi principas. Mokymasis vyksta per aktyvų veikimą – vaikai juda, liečia, stato, tyrinėja natūralioje aplinkoje, patys išbandydami tai, ką nori sužinoti. UDM principas. Aplinka ir priemonės pritaikytos visiems vaikams – veikloms suteikiami įvairūs pasirinkimo, išraiškos ir dalyvavimo būdai.	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	Pedagogai kuria tyrinėjimo aplinkas su įvairove – smėlis, vanduo, gamtinės priemonės. Skatinami vaikų klausimai ir bandymai, o pedagogas stebi, fiksuoja mokymosi eigą, taiko ją ugdymo tobulinimui.	

14.2. Ugdymo sritis: „KURIU IR IŠREIŠKIU“.

14.2.1. Vaiko auginama galia – kūrybingas.

14.2.1.1. Estetinis suvokimas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Vertybinė nuostata. Vaikas domisi, gėrisi ir grožisi tiek gamtine, tiek kultūrine aplinka. Jis jaučia ryšį su aplink esančiu pasauliu – augalais, gyvūnais, metų laikais, architektūra, meno kūriniais, žmonių	Iki 3 m. vaikas. Pastebi ryškias spalvas, šviesą, šešėlį, garsą, judėjimą, daiktų formą, paviršiaus savybes (glotnus, šiurkštus). Reaguoja į estetinį potyrį – sustoja prie to, kas patrauklu, džiaugiasi, rodo, siekia pakartoti. Klausosi muzikos, skleidžia garsus, kartoja ritmą. Liečia skirtingas tekstūras, išreiškia	Vaikai patiria estetinį pasaulį stebėdami aplinką, klausydamiesi garsų, liečiant skirtingus paviršius, žiūrint į spalvas, formas, judesius. Jie mokosi išreikšti savo emocijas ir jausmus per tai, ką mato, girdi ar jaučia. Estetinė patirtis vaikui tampa ne tik žaidimo ar kūrybos dalimi, bet ir būdu pažinti save, savo pojūčius ir pasaulį. Vaikai domisi daiktais, kurie jiems

<p>tradicijomis. Vaikui būdingas nuoširdus susidomėjimas, emocinis atliepas ir pagarba gamtos grožiui bei kultūros įvairovei.</p> <p>Esminiai gebėjimai: vaikas atpažįsta įvairius gamtos ir kultūros reiškinius: pastebi gėlę pievoje, medžio lapų pokyčius, statinio formą ar piešinio spalvų derinį. Jis geba į juos reaguoti ne tik emociškai, bet ir sąmoningai – domisi, užduoda klausimus, dalijasi įspūdžiais. Remdamasis savo patirtimi ir supratimu, vaikas kalba apie tai, kas jam gražu ar įdomu, bando paaiškinti, kodėl.</p>	<p>pasitenkinimą ar nepasitenkinimą jutiminėmis patirtimis.</p> <p>Naudoja paprastas meninės raiškos priemones: tapšnoja pirštais, varto teptuką, brūkšteli pieštuku.</p> <p>Vartoja žodžius ir frazes, susijusias su estetika – „gražu“, „švelnu“, „spalvota“, „čia gražiai“.</p>	<p>patrauklūs, gražūs, neįprasti – juos liečia, tyrinėja, stebi. Pastebi grožį gamtoje, aplinkoje, kitų žmonių darbuose. Jie mokosi žodžiais išreikšti, kas jiems gražu, kodėl, kaip jaučiasi tai matydami ar girdėdami. Kuriant ar stebint meną, kviečiami pasidalinti įspūdžiais.</p> <p>Estetinės patirtys integruojamos į kasdienes veiklas: vaikai lauke stebi debesų formas, gamina iš gamtinių medžiagų, klausosi paukščių giesmių, išbando spalvas vandenyje. Grupėje kuria darbelius, klausosi muzikos, žaidžia su šviesa ir šešėliu, judesiu ir ritmu.</p> <p>Vaikams leidžiama eksperimentuoti, pasirinkti patinkančias spalvas, derinti jas savaip, be reikalavimo „padaryti teisingai“. Jie skatinami kalbėti apie tai, ką jie kuria ir kodėl, dalintis pojūčiais su kitais vaikais, drauge stebėti ir aptarti estetinę aplinką – kas gražu, kas neįprasta, kas juos džiugina.</p>
	<p>3–6 m. vaikas.</p> <p>Įvardija, kas jiems gražu, malonu, kas kelia džiaugsmą ar nuostabą.</p> <p>Palygina daiktus, vaizdus, muziką ar aplinką – „čia tamsiau“, „čia ryškiau“, „šita daina linksma“.</p> <p>Pasiūlo būdų, kaip pagerinti estetinę aplinką (nori puošti, tvarkyti, komponuoti).</p> <p>Kuria savitus vaizdus, derina spalvas, formas, judesius ir garsus.</p> <p>Eksperimentuoja: keičia medžiagas, stebi poveikį, išbando kitokių sprendimus.</p> <p>Paaškina, kodėl kažkas jam gražu ar patrauklu – susieja su savo patirtimi ar emocijomis.</p> <p>Vertina kitų vaikų kūrybą – pagiria, komentuoja, pasidžiaugia.</p>	
<p>Ugdymosi</p>	<p>Žaismės principas. Veiklos grindžiamos tyrinėjimu, sensoriniais žaidimais.</p>	

kontekstai	<p>Vaikai laisvai eksperimentuoja: maišo spalvas, stebi, kaip keičiasi medžiagos. Žaidybinės situacijos kuriamos taip, kad skatintų vaiko spontanišką įsitraukimą. Pedagogas pats tampa žaidimo partneriu – kviečia tyrinėti, bet nesuteikia iš anksto apibrėžto rezultato.</p> <p>Įtraukusis ugdymas. Pedagogai pritaiko veiklą taip, kad kiekvienas vaikas galėtų atrasti savo būdą matyti, girdėti, liesti ir kurti grožį. Siūlomos skirtingos kūrybos priemonės: kontrastingos spalvos, faktūriniai paviršiai, audiniai, gamtinės medžiagos, muzikiniai instrumentai ar jų pakaitalai. Vaikai kviečiami kurti ne tik popieriuje, bet ir erdvėje, gamtoje, per judesį ar garsą.</p> <p>UDM principas. Priemonės veikloms yra lengvai pasiekiamos, aiškiai išdėstytos, saugios ir įvairios. Medžiagos skirtingos ne tik forma, bet ir funkcija. Veiklos planuojamos taip, kad vaikai galėtų rinktis skirtingus būdus tyrinėti – stebėti spalvas, kurti garsus, jungti tekstūras, žaisti su šviesa ar šešėliu. Kiekviena veikla turi kelias alternatyvas: vienas vaikas piešia, kitas konstruoja, trečias komponuoja gamtoje ar kuria judesiu.</p>
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Pedagogas siekia sudaryti tokias sąlygas, kad kiekvienas vaikas galėtų tyrinėti, kurti ir interpretuoti estetinę aplinką savitai, pagal savo amžių, gebėjimus ir pojūčių brandą.</p> <p>Pedagogas: stebi vaikų domėjimosi sritis, jų reakcijas į estetinį dirgiklį (spalvą, garsą, judesį, kvapą, faktūrą) ir planuoja veiklas; organizuoja įvairiapuses patirtines veiklas, skatinančias estetinius išgyvenimus; pateikia atviras veiklos situacijas, kuriose vaikas pats renkasi priemones, būdus, tempą ir tai, kaip ir ką kurti; skatina refleksiją, kviesdami vaiką išsakyti, kas jam patiko, ką jis jaučia stebėdamas ar kurdamas grožį, kas buvo smagu, kas – netikėta; salaiko kūrybines iniciatyvas, leidžia veikti netradiciškai: derinti medžiagas, keisti idėjas veiklos metu, jungti skirtingas išraiškos formas (pvz., piešinys + garsas, judesys + spalva).</p> <p>Ugdymo būdai: patirtinis ugdymas (per tiesioginį patyrimą ir refleksiją), projektinis darbas (pvz., ilgalaikis stebėjimo, kūrimo ar meninės instaliacijos projektas), lauko ugdymas (gamtoje atrandant estetiką ir ją išreiškiant), vaiko inicijuotos veiklos (kai veikla kyla iš vaiko pastebėjimo ar idėjos).</p>

14.2.1.2. Meninė raiška	Pasiiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinė nuostata. Vaikas domisi įvairiomis menų kalbomis – muzika, šokiu, vaizduojamuoju menu, teatru – ir atranda jose galimybių save išreikšti. Jam malonu ne tik kurti, bet ir stebėti kitų kūrybą, jis patiria džiaugsmą</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Piešia, lipdo, dėlioja, dažo, štampuoja, tepa, barsto, naudodami rankas ar paprastas priemones. Reaguoja į medžiagų savybes: mėgaujasi lytėjimu, kvapu, spalva, garsais – tyrinėja, liečia, stebi, klausosi. Išbando priemones be išankstinio tikslo – kūryba kyla iš veiksmo (tepti, spausti, trinti), o ne iš rezultato. Naudoja savo kūną kūrybai –</p>	<p>Vaikai meninę raišką išbando per savo natūralią tyrinėjimo ir kūrybos patirtį. Jiems svarbus ne rezultatas, o pats kūrybos procesas – džiugus, atradimų pilnas veiksmas, leidžiantis išreikšti save savaip. Spontaniškai ima dažus ar molį ir tyrinėja jų savybes: maišo spalvas, brauko, trina, stebi, kaip keičiasi paviršiai. Kūrimo metu vaikai dažnai keičia veiksmus, nesibaimina suklysti, kuria laisvai. Jie išbando, atranda, o kartais tiesiog mėgaujasi jausmais,</p>

<p>išgirdęs mėgstamą melodiją, pamatęs spalvingą paveikslą ar pats improvizuodamas.</p> <p>Esminiai gebėjimai: vaikas pagal savo galimybes tyrinėja menų pasaulį: stebi, klausosi, liečia, piešia, juda ritmingai, improvizuoja. Jis geba spontaniškai ir sąmoningai išreikšti savo emocijas, įspūdžius, mintis ar idėjas per jau pažįstamas meninės raiškos formas – ar tai būtų piešinys, lipdinys, daina, ritmas ar vaidmuo, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.</p>	<p>pirštais piešia, liečia paviršius, judesiu imituoja garsus ar formas. Imituoja suaugusiojo veiksmus, dalyvauja kartu kuriant – štampuoja, klijuoja, derina, perkelia.</p> <p>Džiaugiasi kūrybos procesu, parodo ar duoda pažiūrėti savo kūrinį, reaguoja į pagyrimą, pats domisi kitų vaikų veikla.</p> <p>Pradedą vartoti su kūryba susijusius žodžius: „dažai“, „piešti“, „gražu“, „mano“.</p>	<p>kurie kyla liečiant, matant ar girdint.</p>
	<p>3–6 m. vaikas.</p> <p>Savarankiškai pasirenka meninės raiškos priemones, eksperimentuoja su spalvomis, formomis, tekstūromis, garsais.</p> <p>Sukuria savitus darbelius, išreiškia savo idėją, nuotaiką, emociją per meninę veiklą. Kuria pasakojimą, kompoziciją – piešia, lipdo, vaizduoja istorijas, veikėjus, situacijas.</p> <p>Derina spalvas, formas, medžiagas, bando perteikti judesį, garsą, tekstūrą – pvz., „piešia garsą“, „lipdo, kaip dūžta“.</p> <p>Eksperimentuoja – išbando įvairius kūrybos būdus, technikas, improvizuoja, perkuria savo darbus. Reflektuoja savo kūrinį – paaiškina,</p>	<p>Vaikai pradeda kurti kryptingiau: kuria veikėjus, istorijas, simbolius, vaizduoja savo pasaulį ar emocijas. Jie jungia meninę veiklą su pasakojimu, vaidinimu, eksperimentuoja su technikomis. Kuria, kaip patys sumanė, jaučia, nori.</p> <p>Vaikai noriai pasakoja apie savo kūrinius, dalijasi su kitais, klauso, kaip juos mato draugai ar pedagogas. Jie mokosi gerbti kitų vaikų kūrybą, matyti grožį ne tik piešinyje, bet ir idėjoje, pastangoje.</p> <p>Veiklos organizuojamos taip, kad vaikas turėtų galimybę: kurti jam priimtiniu būdu (piešti, liesti, judėti, vaidinti, dainuoti); tyrinėti medžiagas saugiai ir savarankiškai; interpretuoti savo pojūčius, idėjas,</p>

	<p>ką kūrė, kodėl taip padarė, ką norėjo parodyti, pasakoja apie procesą ar rezultatus. Įsitraukia į kūrybinės bendras veiklas – kartu kuria su kitais vaikais ar suaugusiuoju, derina savo idėją su kitų pasiūlymais.</p> <p>Įgyja drąsos būti „kūrėju“ – pasitiki savimi, rodo iniciatyvą, nesibaimina suklysti ar būti ne taip suprastu.</p>	<p>nuotaikas;</p> <p>patirti sėkmę ir būti priimtas toks, koks yra; kurti drauge su kitais arba individualiai.</p> <p>Kiekviena meninė veikla tampa vaiko emocijų, pasaulėjautos, vaizduotės atspind žiu. Ugdymo tikslas – ne išmokyti piešti, bet leisti vaikui pažinti save per kūrybą.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Vaikai kviečiami įsijausti, pasinerti į kūrybą taip, kaip į mėgstamą žaidimą. Jie gali kurti gulėdami ant grindų, stovėdami, judėdami, net šokdami ar vaidindami. Pedagogas pats tampa žaidimo dalyviu – ne vertintoju, bet kūrybinės kelionės partneriu.</p> <p>Įtraukusis ugdymas. Veikla nepriklauso nuo gebėjimo kalbėti ar rašyti – vaikui leidžiama piešti, lipdyti, rodyti, gestais, emocija ar judesiu išreikšti savo kūrinio mintį. Kuriamas pasitikėjimu grįstas ryšys, kuriame vaikui nereikia pataikauti ar būti „teisingu“. Vaikų kūriniai eksponuojami ir vertinami lygiaverčiai, be palyginimų ar korekcijų.</p> <p>UDM principas. Vaikai gali rinktis veikimo būdą: vienas piešia pirštais, kitas spaudžia antspaudus, trečias komponuoja iš medžiagų. Kiekvienam suteikiama galimybė išbandyti, atrasti, keisti. Nėra išankstinio „kaip turi būti“ – veikla koreguojama pagal vaikų poreikius. Aplinkoje mažinama triukšmo, per didelio vizualinio krūvio, bet užtikrinamas aiškumas ir saugumas.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Pedagogai taiko šias strategijas: Skatina kūrybinį procesą, o ne rezultatą – įvertina pastangas, idėją, patirtį, o ne „gražumą“ ar „teisingumą“. Naudoja lauko aplinką kaip kūrybinę terpę. Pritaiko veiklas skirtingiems vaikų gebėjimams. Vengia šablonų ir „vieno rezultato“ – kiekvienas vaikas kuria pagal save, o pedagogas priima visus rezultatus kaip vertingus ir suteikia pasirinkimo laisvę</p> <p>Ugdymo būdai, taikomi šioje srityje: projekcinės kūrybos formos – kai meninė veikla kyla iš pasakojimo, emocijos, asmeninės patirties. Interaktyvūs kūrybiniai procesai – kai vaikas kuria reaguodamas į muziką, šviesą, judesį ar draugo kūrybą. Pedagogai taip pat bendradarbiauja su tėvais, kviečia vaikus kurti namuose ir dalintis, o kūrybiniai procesai neapsiriboja vien tik dailės kampeliu.</p>	

14.2.1.3. Gebėjimas žaisti	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Vaikas yra atviras bendravimui ir bendradarbiavimui su kitais vaikais žaidimų metu. Jis mielai įsitraukia į</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Žaidžia greta kitų vaikų, stebi, kartoja jų veiksmus. Tyrinėja daiktus: perneša, dėlioja, stumia, pila – žaidžia veiksmiais. Atlieka paprastus simbolinius veiksmus: maitina lėlę, kalba</p>	<p>Vaikų žaidimas yra ne tik laisvalaikio forma, bet ir vienas iš svarbiausių mokymosi būdų, Žaidimo metu vaikas kuria, fantazuoja, išbando, pasitikrina, o svarbiausia – išreiškia save. Mažieji vaikai pradeda žaisti</p>

<p>bendraamžių siūlomus žaidimus ar pats inicijuoja veiklą, kviesdamas prisijungti kitus. Jam svarbus pats žaidimo procesas – džiaugsmas būti kartu, kurti, vaidinti, improvizuoti.</p> <p>Esminiai gebėjimai: vaikas žaidžia tiek individualiai, tiek su kitais, ir geba pats kurti įvairius žaidimų scenarijus. Jis aktyviai dalyvauja režisūriniuose žaidimuose, kuriuose lavina kūrybiškumą, improvizuoja, sukuria savo taisykles ar pasitelkia jau žinomas. Vaidmenų žaidimuose geba prisiimti vaidmenį, laikytis jo logikos, veikti kaip „personažas“. Žaisdamas žaidimus su taisyklėmis – mokosi jų laikytis, paisyti eiliškumo, susitarti dėl bendrų taisyklių ar jas koreguoti kartu su draugais.</p>	<p>telefonu.</p> <p>Naudoja daiktus ne tik pagal jų paskirtį – ima kurti simbolinį žaidimą.</p> <p>Trumpai susitelkia į veiklą, dažnai keičia žaidimo eigą.</p> <p>Reaguoja į suaugusiojo ar draugo kvietimą žaisti.</p> <p>Inicijuoja paprastą žaidimą: pasiūlo veiklą, pakviečia kitą vaiką.</p> <p>Džiaugiasi žaidimo procesu, mėgaujasi pasikartojimu.</p>	<p>stebėdami, imituodami kitus ar suaugusiuosius. Jie dar tik mokosi žaidimo taisyklių ir struktūros, tačiau per žaidimą patiria džiaugsmą, išgyvena emocijas, išreiškia mintis bei pasitikrina ryšį su pasauliu. Pedagogas šiuo etapu stebi, palaiko, drąsina, kviečia į bendrą žaidimą, parodo, kaip galima veikti.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>3–6 m. vaikas.</p> <p>Savarankiškai sugalvoja žaidimo temą, siužetą, veikėjus.</p> <p>Naudoja simbolinius objektus (pvz., dėžė – laivas, lazdelė – kardas).</p> <p>Geba tartis, dalintis idėjomis, kurti žaidimą kartu su kitais vaikais.</p> <p>Kuria vaidmenis, keičiasi jais, reaguoja į kitų pasiūlymus.</p> <p>Žaidžia nuosekliai – žaidimas turi pradžią, eigą ir pabaigą.</p> <p>Išlaiko dėmesį ilgiau, noriai grįžta prie pradėto žaidimo.</p> <p>Sprendžia konfliktus žaisdamas – siūlo kompromisus, ieško sprendimų.</p> <p>Per žaidimą atspindi savo patirtį, emocijas, pasaulio suvokimą.</p> <p>Mėgaujasi kūrybiniu žaidimo procesu, jaučiasi kompetentingas ir svarbus.</p>	<p>Vaikai tampa aktyviais žaidimo kūrėjais: jie kuria žaidimo siužetus, priima vaidmenis, susitaria dėl taisyklių, tartis dėl jų pokyčių. Jie moka bendradarbiauti, planuoti žaidimo eigą, geba jį ilgiau tęsti, sugrįžti, įtraukti kitus vaikus. Vaikai žaisdami ne tik išreiškia savo patirtis, bet ir išgyvena bei mokosi suprasti emocijas, empatiją, bendravimo subtilumus.</p> <p>Ugdymosi procese žaidimui skiriama daug erdvės – tiek fizinės, tiek emocinės. Vaikui suteikiama galimybė rinktis – ką, su kuo, kaip ir kiek laiko žaisti. Pedagogai sudaro sąlygas vaikų žaidimui vykti natūraliai, netrukdydami, bet būdami šalia, kai reikia paramos. Jie rūpinasi, kad aplinka būtų kviečianti žaisti: būtų žaislų, netradicinių daiktų, medžiagų, erdvių, leidžiančių vaikams išplėtoti savo idėjas.</p> <p>Žaidimo metu ugdomas pasitikėjimas savimi, kūrybiškumas, gebėjimas spręsti problemas, o pats žaidimas tampa svarbia ugdymo priemone – tai vaikystės erdvė, kurioje vaikas mokosi būti savimi ir kartu su kitais.</p>
	<p>Žaismės principas. Žaisdami vaikai mokosi kurti taisykles, kurias vėliau keičia, spręsti konfliktus, atspindėti realų ir įsivaizduojamą pasaulį. Vaikams leidžiama kurti laisvai, keisti vaidmenis, perkurti siužetą, tyrinėti aplinką ir priemones be spaudimo „žaisti teisingai“.</p> <p>Įtraukusis ugdymas. Visi vaikai kviečiami dalyvauti žaidime, nepriklausomai nuo jų kalbinių, motorinių, pažintinių ar emocinių ypatumų. Žaidimas laikomas prieinama, visiems suprantama ir bendra veikla, kurioje kiekvienas vaikas gali būti reikšmingas. Vaikų skirtumai vertinami kaip</p>	

	<p>praturtinantys – vienas vaikas sukuria siužetą, kitas įveda emociją, trečias – priemonės ar vaidmenį.</p> <p>UDM principas. Veiklos neapribotos viena forma – žaidimas vyksta ne tik stalo žaidimuose. Vaikai gali rinktis, koku būdu nori žaisti – sėdėdami, gulėdami, judėdami, vaidindami ar stebėdami. Žaidimo priemonės išdėstytos aiškiai, pasiekiamos be pagalbos, jų naudojimas suprantamas ir nereikalaujantis papildomo paaiškinimo.</p>
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Žaidimo metu vaikas turi galimybę būti savimi, veikti savo tempu, atrasti, kurti ir mokytis iš realaus bei įsivaizduojamo pasaulio.</p> <p>Pedagogai taiko šias strategijas: Stebi vaikų žaidimo procesą, kad suprastų, kaip jie kuria siužetą, kaip įsitraukia, kaip bendrauja su kitais. Turtina žaidimų aplinką: kasdien atnaujina ar papildomai pasiūlo netikėtų, įkvepiančių daiktų Reaguoja į vaikų poreikius: siūlo alternatyvas vaikui, kuriam sunku tartis, padeda susitarti, jei kyla nesutarimų.</p> <p>Ugdymo būdai, taikomi šioje srityje: Vaikų iniciatyva grįstas ugdymas – veiklos kyla iš vaikų idėjų, pasakojimų, jų pastebėjimų, pomėgių. Vaizduotės žaidimai – skatinami teminiai, siužetiniai žaidimai su vaidmenimis, emocijomis ir simboliais. Pedagogai taip pat rūpinasi, kad žaidimo erdvės būtų lanksčios ir lengvai transformuojamos. Žaidimas leidžiamas ne tik „žaidimų kampelyje“, bet ir visoje grupės aplinkoje.</p>

14.2.1.4. Kūrybiškumas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinė nuostata.</p> <p>Vaikas yra nusiteikęs bendrauti ir kurti drauge – jis noriai žaidžia su kitais vaikais, įsitraukia į jų siūlomus žaidimus ar pats imasi iniciatyvos juos plėtoti. Jam svarbu ne tik pats žaidimas, bet ir buvimas kartu, tarpusavio santykiai, džiaugsmas iš bendros veiklos. Žaisdamas kartu su bendraamžiais, vaikas mokosi bendradarbiavimo, pagarbaus susitarimo ir kuria savo indėlį į vaikų žaidimo kultūrą.</p> <p>Esminiai gebėjimai:</p>	<p>Iki 3 m. vaikas.</p> <p>Spontaniškai imasi veiklos: tepa dažus, pila, trina, dėlioja, jungia daiktus, neturėdamas aiškaus rezultato tikslo – kūryba kyla iš tyrinėjimo.</p> <p>Išbando medžiagas, mėgaujasi pojūčiais – spalva, forma, faktūra, garsais. Kūryba jam – tai jutiminis džiaugsmas.</p> <p>Naudoja objektus ne pagal jų įprastą paskirtį: šaukštas tampa šukomis, dėžutė – nameliu.</p> <p>Bando jungti skirtingas veiklas – piešia ir dainuoja, lipdo ir juda.</p> <p>Reaguoja į suaugusiojo paskatinimą ar kvietimą kurti, kartoja rodomus veiksmus, bet greitai pereina prie savų.</p> <p>Džiaugiasi savo veikla, rodo kitiems, nori, kad jo kūryba būtų pastebėta.</p>	<p>Vaikų kūrybiškumas ugdomas sudarant sąlygas veikti laisvai, be išankstinių reikalavimų, šablonų ar baimės suklysti. Kūrybinė veikla vaikui – tai ne užduotis, o savarankiška patyriminė kelionė, kur jis tyrinėja medžiagas, atranda naujas formas, išreiškia emocijas ir idėjas. Vaikas kuria savo tempu, jam suprantamu ir priimtiniu būdu – piešia, lipdo, konstruoja, improvizuoja judesiu, vaizdu, žodžiu ar garsu.</p> <p>Kūrybiškumo ugdymas prasideda nuo pasitikėjimo: vaikas skatinamas tikėti, kad jo idėja yra svarbi, kad jis gali eksperimentuoti ir atrasti. Pedagogas padeda ne parodydamas „kaip reikia“, o pakviesdamas kurti, drąsindamas bandyti ir džiaugtis procesu. Kiekviena vaiko iniciatyva – net mažiausias brūkštelėjimas, netikėtas medžiagų derinys ar spontaniška istorija – priimama kaip prasmingas kūrybinės raiškos ženklas.</p> <p>Kūrybinės veiklos planuojamos taip,</p>

<p>vaikas žaidžia tiek savarankiškai, tiek kartu su kitais – jis geba pats kurti žaidimo siužetus, veikėjų vaidmenis, taisykles ar naudoti jau žinomus žaidimo modelius. Vaikas palaipsniui supranta, kad žaisti kartu reiškia ne tik linksintis, bet ir tartis, klausyti kitų, padėti draugui, jei jam nesiseka, o prireikus – prisitaikyti ar keisti žaidimo eigą visų naudai.</p>		<p>kad vaikai turėtų pasirinkimo laisvę – jie renkasi ne tik priemones, bet ir kūrybos būdą, laiką, formą. Vieni gali kurti individualiai, kiti – poromis ar grupėje. Veiklos neapsiriboja dailės kampeliu – vaikai kuria visoje aplinkoje: statydami iš pagalvių, piešdami ant grindų, konstruodami lauke, improvizuodami su šviesa ar šešėliu.</p> <p>Kūrybiškumas auga, kai vaikas patiria džiaugsmą veikdamas, kai turi erdvės klysti, kai jo idėjos priimamos rimtai, o veiklos procesas – vertinamas labiau nei rezultatas. Ugdymas grindžiamas dialogu su vaiku: „Ką nori šiandien sukurti?“, „Kuo tai tau patinka?“, „Ką norėtum parodyti draugui?“.</p> <p>Šios ugdymosi gairės padeda vaikui augti kūrybišku žmogumi – savarankišku, laisvu, atviru idėjoms ir pasauliui.</p>
	<p>3–6 m. vaikas.</p> <p>Kuria savarankiškai: sugalvoja temą, pasirenka priemones, pradeda ir baigia veiklą.</p> <p>Pradeda planuoti – nusprendžia, ką nori sukurti, kaip tai atrodys, kokių priemonių reikia.</p> <p>Derina netikėtas idėjas – jungia medžiagas, technikas, pasitelkia daiktus naujoms funkcijoms.</p> <p>Improvizuoja – keičia idėją veiklos metu, pritaiko ją situacijai ar emocijai.</p> <p>Reflektuoja savo kūrybą: pasakoja, ką sukūrė, kodėl taip nusprendė, kas jam buvo įdomu ar linksma.</p> <p>Kuria ne tik individualiai, bet ir bendradarbiaudamas – siūlo idėjas, reaguoja į kitų mintis, prisideda prie bendro kūrinio.</p> <p>Geba išgyventi kūrybos džiaugsmą ir priimti kūrybinį netikrumą – nebijo klysti, taisyti, keisti savo kūrinį ar pradėti iš naujo.</p>	
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Žaisdami vaikai kuria idėjas be išankstinio tikslo, improvizuoja, jungia skirtingus objektus ir situacijas, sugalvoja neįprastas taisykles, veikėjus ir sprendimus. Kūrybinė veikla tampa žaidimu, o</p>	

	<p>žaidimas – kūrybos šaltiniu. Pedagogai leidžia vaikams laisvai rinktis, eksperimentuoti, kurti pagal savo vaizduotę.</p> <p>Itraukusis ugdymas. Vaiko kultūrinis, kalbinis, fizinis ar emocinis išskirtinumas nėra kliūtis kūrybai – tai jos dalis. Pedagogai pritaiko veiklą pagal vaiko gebėjimus ir poreikius: vienam pasiūlo paprastesnes priemones, kitam – daugiau laiko ar galimybę kurti per sensorinį patyrimą. Vaikai mokosi gerbti vieni kitų kūrybą, kartu kuria bendrus darbus, kur kiekvienas prisideda savaip.</p> <p>UDM principas. Kūrybinės veiklos organizuojamos taip, kad kiekvienas vaikas turėtų galimybę jose dalyvauti sėkmingai – pagal savo stiprybes. Veiklos planuojamos iš anksto atsižvelgiant į įvairius vaikų gebėjimus, kad nereikėtų jų vėliau pritaikyti – jos iš karto būna prieinamos visiems.</p>
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Pedagogai kuria aplinką, kurioje vaikas jaučiasi saugus eksperimentuoti, klysti, keisti, atrasti, dalintis, kurti be baimės būti vertinamas ar taisomas. Kūrybiškumo ugdymas nėra atskira veikla – jis integruojamas į kasdienes situacijas, tampa viso ugdymo proceso pagrindu.</p> <p>Pedagogai taiko šias strategijas: veiklos inicijavimą iš vaiko patirties: kūryba prasideda nuo vaikai artimos situacijos, emocijos, įspūdžio. Kūrybinių medžiagų įvairovės užtikrinimą: siūlomos ne tik dailės priemonės, bet ir gamtinės medžiagos, antrinės žaliavos, šviesa, garsai, tekstilė, objektai iš aplinkos. Veiklos personalizavimą: viena užduotis gali turėti daug kelių – vienas vaikas piešia, kitas konstruoja, trečias kuria pasakojimą žodžiu ar judesiu.</p> <p>Ugdymo būdai, taikomi šioje srityje: patirtinis ugdymas – kuriama iš to, ką vaikas matė, jautė, patyrė; vaiko iniciatyva grindžiamos veiklos – idėja gimsta vaikui, pedagogas padeda ją įgyvendinti; pedagogai reflektuoja veiklą: kas paskatino vaikus kurti, kas jiems patiko, ką pavyko pastebėti, kokie klausimai kilo, kas galėtų būti toliau.</p>

14.2.2. Vaiko auginama galia – **sėkmingai besimokantis.**

14.2.2.1. Problemų sprendimas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinių nuostata. Vaikas mokosi kūrybiškai spręsti iššūkius – bando įvairius būdus, ieško sprendimų ir džiaugiasi savo atradimais. Jis ugdo gebėjimą įveikti kliūtis ir išreikšti savo idėjas.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Vaikas geba pastebėti problemą, kelti klausimus, bandyti ją spręsti</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Sprendžia paprastas kasdienes problemas stebėdamas, kartodamas suaugusiųjų veiksmus ir bandydamas įvairius būdus: pavyzdžiui, kaip pasiekti norimą daiktą, atidaryti dėžutę ar sutvarkyti išardytą žaislą. Vaikas reaguoja į kliūtį garsais, gestais, prašydamas pagalbos, o jei pirmasis bandymas nepavyksta – pasirenka kitą veikimo būdą.</p>	<p>Vaikai tyrinėja ir išbando įvairius veikimo būdus, kai kas nors nepavyksta. Jie mokosi stebėdami suaugusius ir draugus, drąsiai kartoja, keičia sprendimo būdus, kai reikia. Mokytojas padeda pastebėti problemą ir pasiūlo būdą ją išspręsti.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Pradedama sąmoningai įvardyti problemą ir ieškoti jos sprendimo: klausia „kodėl?“ ar „kaip?“, siūlo</p>	<p>Vaikai patys įvardija, kas jiems nepavyksta, siūlo sprendimus, bando keisti veikimo būdą. Jie kūrybingai ieško išeičių, diskutuoja su kitais,</p>

<p>įvairiais būdais. Jis taiko anksčiau įgytas žinias, pasitelkia kūrybiškumą, bendradarbiauja su kitais ir reflektuoja, kaip pasiekė rezultata.</p>	<p>alternatyvas, derina įvairius veikimo būdus – keičia priemonę, tariasi su kitais vaikais, išbando naujus sprendimus. Jis geba pasidalyti, ką pastebėjo ir kaip sprendė, vertina rezultatus ir supranta, kas padėjo pasiekti sėkmę.</p>	<p>reflektuoja savo sėkmę ir mokosi iš klaidų. Mokytojas skatina eksperimentuoti ir pasitikėti savo idėjomis.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Vaikai sprendžia problemas per žaidimą – žaisdami vaidmenimis, konstruodami, kurdami situacijas, kur reikalingas sprendimas. Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai aktyviai sprendžia problemas judėdami, kurdami, konstruodami, išbandydami sprendimus realioje ar modeliuotoje situacijoje – lauke, grupėje, sensorinėje aplinkoje. UDM principas. Sudarytos sąlygos kiekvienam vaikui spręsti problemas jiems priimtiniu būdu – naudojamos įvairios priemonės, pateikiamos vizualinės ar garsinės užuominos, leidžiama rinktis sprendimo kelią.</p>	
<p>Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai</p>	<p>Pedagogai organizuoja veiklas, kuriose vaikai susiduria su situacijomis, skatinančiomis ieškoti sprendimo. Vaikai skatinami bandyti kelis variantus, dirbti poromis ar grupelėmis, reflektuoti, kas pavyko.</p>	
<p>14.2.2.2. Mokėjimas mokytis</p>	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Aktyviai veikdamas ir kurdamas, mokosi pažinti save kaip gebantį, kūrybišką ir norintį tobulėti. Jam suteikiama laisvė bandyti, suklysti ir vėl mėginti, nes mokymasis kyla iš patirties ir tyrinėjimo. Esminiai gebėjimai: Geba susitelkti į veiklą, kelia klausimus, pasitelkia anksčiau įgytą patirtį naujose situacijose. Jis drąsiai bando, išbando įvairius veikimo būdus, mokosi iš savo bandymų.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Mokosi per aktyvų veikimą – stebi, kartoja, mėgina kelis kartus. Supranta ir įsimena veiklos eigą, pasitelkia judesius, žodžius ar pagalbą, kai nepavyksta. Reaguoja į sėkmę džiaugsmu, bando spręsti problemas, atranda veiksmingus sprendimo būdus ir siekia kartoti veiklą.</p>	<p>Vaikai mokosi žaisdami, veikdami, kartodami. Jie mėgina iš naujo, kai nepavyksta, ir džiaugiasi atradę sprendimą. Mokytojo padrąšinimas ir pagalba padeda išlaikyti susidomėjimą ir tęsti veiklą.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Savarankiškai renkasi veiklą, susitelkia į ją, pritaiko anksčiau įgytas žinias. Mąsto, ką daryti kitaip, jei nepavyksta, aptaria veiklą su pedagogais, supranta ir įvardija, ką išmoko. Vaikas ieško informacijos, prašo pagalbos, bando savarankiškai įveikti iššūkius.</p>	<p>Vaikai aktyviai mokosi kurdami, tyrinėdami ir kalbėdamiesi. Jie drąsiai klausia, dalijasi mintimis, reflektuoja, kas pavyko. Vaikai nori mokytis iš savo bandymų, įveikti sunkumus ir pastebi savo pažangą.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Mokymasis vyksta per žaidimą – kūrybinį, vaidmenų, konstrukcinį. Vaikai eksperimentuoja, bando įvairius būdus, siekia tikslo žaismingai ir be įtampos. Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai mokosi judėdami,</p>	

	išbandydami realius sprendimus veikloje: lipdydami, statydami, konstruodami, žaisdami lauke, tyrinėdami aplinką savo kūnu ir jutimais. UDM principas. Veiklos planuojamos taip, kad kiekvienas vaikas galėtų dalyvauti jam priimtinu būdu: naudojamos vizualinės, taktilinės, garsinės priemonės, leidžiama pasirinkti iš kelių variantų.
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	Pedagogai skatina vaikų smalsumą pateikdami veiklas su atvirais klausimais ir sprendimų paieška. Skatinama savarankiškai planuoti, keisti idėjas, bendrauti, prašyti pagalbos. Mokytojas fiksuoja pažangą, suteikia grįžtamąjį ryšį, padeda vaikui pastebėti, ko jis išmoko ir ką gali dar patobulinti.

14.3. Ugdymo sritis: „**AŠ IR BENDRUOMENĖ**“.

14.3.1. Vaiko auginama galia: **jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei.**

14.3.1.1. Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs draugiškai bendrauti ir bendradarbiauti tiek su suaugusiais, tiek su bendraamžiais.</p> <p>Esminiai gebėjimai: pasitiki mokytojais, juos gerbia ir ramiai jaučiasi su jais tiek įprastoje, tiek neįprastoje aplinkoje. Iš jų mokosi, drąsiai dalijasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai bendrauja su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, turi bent vieną draugą, supranta, kaip jo žodžiai ir veiksmai veikia jį ir kitus</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Bendrauja veiksmais, garsais, emocijomis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradedą suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamos bendrai.</p>	<p>Vaikai iki 3 metų mokosi tinkamo elgesio stebėdami ir perimdami suaugusiųjų pavyzdį. Bendraudami su kitais jie pritaiko tai, ką patyrė ir suprato – išmoksta nusišypsoti, pakalbinti, draugiškai žaisti šalia bendraamžių. Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose vaikai ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus; mokosi atsižvelgti į kitų prašymus ir suprasti tarpusavio bendravimo taisykles. Vaikai natūraliai stebi savo aplinką ir dalyvaudami tikslingose veiklose, tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus.</p>

	<p>3–6 m. vaikas. Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradedą tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.</p>	<p>Mokytojo padedami, jie praktikuoja dėmesio sutelkimo, perkėlimo ir nukreipimo strategijas, mokosi valdyti impulsus ir netinkamą elgesį, ugdomi aktyvinamąją kontrolę – gebėjimą motyvuoti save atlikti veiklas, kurios gali būti nelabai patrauklios. Taip pat vaikai lavina veiklos planavimo ir laiko valdymo įgūdžius, kurie padeda jiems efektyviau organizuoti savo veiklas ir bendravimą su kitais. Stebėdami suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdami filmukus, klausydamiesi skaitomų knygų, vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl, klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo įstaigoje, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. Pedagogas kaip vedlys ir mentorius, jo bendravimo pavyzdys tampa modeliu vaikams. Kartu su vaikais analizuojamos situacijos: „Kaip jautėsi draugas, kai...?“, „Ką galėjai padaryti kitaip?“ ir kt. Siekiami paskatinti vaikus užmezgti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi. Vaikai patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Vaikai išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygelių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Diskutuoja apie žmonių skirtumus ir</p>
--	--	---

		<p>panašumus, aiškinasi, kad kiekvienas esame unikalūs. Grupėje kuriama įtrauktiems kultūra. Skatinama pažinti kultūrų įvairovę per pasakas, šventes, tėvų pasakojimus, ekskursijas. Vaikai dalyvauja pagal savo norus ir galimybes, suteikiama galimybė dalyvauti lygiavertiškai.</p> <p>Grupėje kuriami emocijų kampeliai, vykdomi projektai, bendradarbiavimo savaitės, rytmečiai.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Atliepia vaiko pasaulio pojūtį, kuris didina jo motyvaciją pažinti save, kitus ir pasaulį. Kuriamas kontekstas, persmelkiantis visą vaikų ir suaugusiųjų veikimą.</p> <p>Kultūrinių dialogų kontekstas. Vaikas ugdymo įstaigoje dalyvauja daugialypiuose kultūriniuose kontekstuose ugdydamasis įvairiais tapatybes, kurias sąlygoja šeimos, mokyklos grupės, kaimynystės, regiono, etninės grupės bei šalies ir globalaus pasaulio kultūriniai ypatumai. Mokykloje kuriamas kultūrinis kontekstas, kurio paskirtis padėti vaikui kurti savo individualų tapatumą tuo pačiu metu dalyvaujant tiek vaikų subkultūros, tiek artimiausios ir tolimesnių aplinkų kultūrų kūrimo.</p> <p>Ugdymo įstaigos aplinkoje vaikai turi galimybę matyti įvairius kultūrų ženklus, simbolius, patirti papročius ir elgsenas, formuoti preferencijas vieniems ar kitiems kultūros reiškiniams, išbandyti skirtingas kultūrinės raiškos formas, ugdytis pozityvų požiūrį į įvairovę ir kitoniškumą. Susidurdamas su naujais kultūros reiškiniais, mokosi atpažinti lokalius ir globalius kultūros reiškinius, formuojasi vertybes ir kultūrinę tapatybę.</p> <p>UDM principas. Lanksti, visiems vaikams prieinama ugdymosi aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	Modeliavimas ir imitavimas, diskusija, saugumo ir atsakomybės ugdymas per žaidimus, skatinimas įsivertinti, reflektuoti savo ir kitų elgesį, šventės, kūrybinės dirbtuvės, Zipio ir Kimochi valandėlės, akcijos.	

14.3.1.2. Aplinkos pažinimas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Vertybinė nuostata. Vaikai ugdomi būti smalsūs, domėtis aplinka, tyrinėti pasaulį per savo patirtis ir santykį su gamta,	Iki 3 m. vaikas. Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės	Piešdami save ir kitus, matuodamiesi, lygindami akių bei plaukų spalvas, kalbėdamiesi apie savo pomėgius, norus, gebėjimus, šeimas ir namus, mokosi pažinti žmonių panašumus ir skirtumus. Dalyvaudami bendrose veiklose –

<p>bendruomene, kultūra. Ugdytiniai skatinami kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, daryti išvadas.</p> <p>Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydama žaidimuose ir kitose veiklose.</p>	<p>aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojasi.</p> <p>Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.</p>	<p>žaisdami, kurdami, švęsdami šventes – jie patiria, kaip žmonės gali skirtis ir tuo pačiu būti panašūs.</p> <p>Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienos grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas</p>
	<p>3–6 m. vaikas.</p> <p>Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skoniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu.</p> <p>Stengiasi saugoti socialinės, kultūrinės ir gamtinės aplinkos objektus. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje.</p> <p>Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų.</p> <p>Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigas erdves (salę, dailės studiją).</p>	<p>Vaikai mokosi suprasti, gerbti ir priimti skirtingus žmones bendraudami su grupės mokytoju ir stebėdami jo elgesio pavyzdį. Jie lavina gebėjimą toleruoti kitaip kalbančius, besielgiančius ar mažiau gebančius bendraamžius, tyrinėja, kaip galima padėti vieni kitiems, įtraukti visus į bendras veiklas ir žaidimus.</p> <p>Grupinėse veiklose ir žaidžiant vaikai mokosi klausytis, suprasti skirtingas nuomones, priimti skirtingus požiūrius ir juos derinti. Skirtingos vertybės, interesai, norai ir gebėjimai kartais sukelia nesutarimus ar konfliktus, tačiau mokytojo padedami vaikai mokosi atpažinti jų priežastis, išklausti visus dalyvius ir ieškoti sprendimų, kurie tiktų kiekvienam.</p> <p>Vadovaujami mokytojo, vaikai taip pat mokosi atpažinti patyčias ir suprasti, kaip jų išvengti bei sukurti aplinką, kurioje visi jaustųsi saugūs ir gerbiami.</p> <p>Su platesniu pasauliu vaikai susipažįsta per įvairias medijas, socialinius tinklus, muziką, dailę, virtualius susitikimus ir keliones. Jie tyrinėja, kaip skirtingose šalyse ir kultūrose žmonės rengiasi, ką valgo, kur gyvena, kokius darbus dirba, kaip</p>

	<p>Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka.</p> <p>Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Tyrinėdamas savo šalies ir nutolusių vietovių gyvenamąsias sąlygas, samprotauja apie žmogus ir gamtos ryšį. Pradedama jausti prierašumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreiškdamas jį veikloje ir kūryboje.</p>	<p>keliauja, kokias šventes švenčia ir kokius tradicinius menus kuria.</p> <p>Mokytojo padedami, vaikai mokosi užmegzti ir palaikyti ryšius su kitais – tiek gyvai, tiek nuotoliniu būdu. Jie atranda skirtingus emocinio kontakto ir pagarbaus bendravimo būdus, ugdydami empatiją ir supratimą apie pasaulio įvairovę.</p> <p>Tyrinėja ir lygina savo aplinkos žmonių bendruomenes, pastebėdami jų panašumus ir skirtumus. Jie mokosi pažinti savo šeimą ir lygina ją su kitomis šeimomis, aptaria ugdymo įstaigos bendruomenę ir jos ypatumus, palygina ją su kitomis įstaigomis. Taip pat vaikai supažindinami su savo tauta, jos tradicijomis ir papročiais, bei mokosi pažinti kitų tautų kultūras. Jie susipažįsta su savo šalimi, jos kaimynėmis ir toliau esančiomis šalimis, o vėliau – su įvairių žemynų gyventojais, jų gyvenimo būdu ir kultūrinėmis ypatybėmis. Šis pažinimo procesas padeda vaikams suprasti pasaulio įvairovę ir ugdyti pagarbą skirtingoms bendruomenėms.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentus ir praktines užduotis padeda vaikams išmokti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę. Pedagogas turi skatinti dialogą, bendradarbiavimą ir dalinimąsi patirtimi.</p> <p>Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi principas. Atliepiamas prigimtinis vaikų smalsumas, įtraukiant juos į aplinkos tyrinėjimą, skatinantį giliau suprasti aplinkos objektus, reiškinius ir jų ryšius, atrasti įvairius pažinimo ir mokymosi būdus, geriau suprasti save ir bendruomenę, kitas kultūras. Patyriminės išvykos, stebėjimai, edukaciniai projektai, pasakojimai apie pasaulį, tautų tradicijas. Veiklos organizuojamos pasirenkant įvairias lauko, vidaus ir kitas bendruomenines miesto erdves.</p> <p>UDM principas. Kuriamą itrauki mokymosi aplinka, kur kiekvienas jaučiasi priimtas, skatinamas bendradarbiavimas ir empatija bei ugdomi socialiniai-emociniai įgūdžiai pvz., refleksija, savireguliacija, socialinį suvokimas.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Skatinama kelti klausimus, pateikiamos atviros tyrinėjimo užduotys. Siūloma įvairūs raiškos būdai: kalbiniai, vizualiniai, praktiniai.</p>	

14.3.2. Vaiko auginama galia – pasitikintis.

14.3.2.1. Savivoka ir savidarba	Pasiiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
--	---	---

<p>Vertybinių nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia tiek save, tiek kitus.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Vaikas pažįsta savo kūną, įvardija, kad yra berniukas ar mergaitė, supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą. Pristato kitiems, išreiškia savo pomėgius, nurodo, kas jam patinka ar nepatinka. Supranta ir gina tiek savo, tiek kitų teisę būti kartu ir žaisti. Priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę ir tėvynę.</p>	<p>Iki 3m. vaikas. Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų.</p> <p>Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“.</p> <p>Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis.</p> <p>Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.</p>	<p>Vaikai mokosi išreikšti savo poreikius, tokius kaip valgymas, žaidimas, miegas ir kt. Jie tai daro parodydami veido mimiką, garsais, gestais ar galvos linktelėjimu. Mokytojas turi stengtis suprasti vaiko poreikių ženklus ir į juos reaguoti.</p> <p>Vaikai pradeda suvokti savo kūno ribas. Šios veiklos padeda jiems pajusti, kaip juda įvairios kūno dalys, ir suprasti jų funkcijas. Žaidimas yra pagrindinė vaikų veikla, leidžianti jiems tyrinėti, eksperimentuoti ir kurti, taip ugdant jų savivoką ir kūrybiškumą.</p> <p>Augimą ir vystymąsi vaikai dažnai suvokia per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose. Tai pastebima, kai jie matuoja išaugusius drabužėlius ar batus, naudojami ūgio matuokliais arba žiūri į anksčiau darytas savo nuotraukas. Tokios veiklos padeda vaikams suvokti savo fizinius pokyčius ir didėjančią nepriklausomumą.</p>
	<p>3-6 m. vaikas. Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.).</p> <p>Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų.</p> <p>Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.</p>	<p>Per žaidimus ir įvairias veiklas vaikai mokosi atpažinti, įvardyti ir išreikšti savo poreikius, pomėgius bei emocijas. Jie tyrinėja žmogaus kūno sistemas naudodamiesi enciklopedijomis, filmukais, papildytosios realybės technologijomis ir eksperimentais. Mokytojo padedami, supranta asmeninės erdvės ribas, privatumą ir mokosi jas ginti.</p> <p>Vaikai stiprina savo pasitikėjimą mokydami naujų dalykų, imdamiesi iniciatyvos ir lyderystės. Žaisdami, kurdami augimo laiko juostas ir dalyvaudami mokytojo pasiūlytose veiklose (matavimai, atspaudai, talentų šou ir kt.), jie pastebi savo pokyčius, apibūdina augimą, gebėjimus ir stiprybes bei atranda sau tinkamiausius mokymosi būdus.</p>

<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Viskas vyksta per žaidimą - nuo pažinimo iki saviraiškos. Žaidimai laisvi, spontaniški, be griežtos kontrolės. Skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis. Mokytojas pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai papildo ir įtraukia kitus vaikus.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai atpažįsta ir reiškia emocijas per judesį – emocijų šokiai, mimikos pratimai, emocijų perėjimo takai (piktas–liūdnas–laimingas–ramus). Naudojamos pojūčių stotelės – vietos ar veiklos, kur vaikas gali nusiraminti, pajauti (pvz., masažo kampelis, pojūčių tunelis, taktilinė sienelė). Vaikai įtraukiami į emocinį vaidmenų žaidimą: kaip pasielsi, jei draugas liūdnas, jei pasimetė žaislas, jei pasisėkė – viskas išreiškiama judesiu, poza ar garsais. Lauko aplinkoje vyksta judesio ir emocijų sąsajų tyrinėjimai – „kaip jaučiuosi bėgdamas“, „kaip kūnas elgiasi kai man liūdna“. Veiklose integruojami ritminiai, kvėpavimo ir atsipalaidavimo pratimai, padedantys reguliuoti emocijas per kūną.</p> <p>UDM principas. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas. Sukuriama lanksti aplinka, skirtingos erdvės, žaislų tipai bei veiklos tempai. Žaislai pritaikyti skirtingiems vaikų poreikiams, lengvai pasiekiami ir nesudėtingi.</p>
<p>Pedagoginės strategijos ugdymo būdai ir</p>	<p>Pedagogas reaguoja į neverbalius ženklus, stebi ir fiksuoja vaiko išraiškas, gestus, garsus. Svarbus individualus priėjimas prie kiekvieno vaiko, palaikomasis bendravimas, įtraukiamos veiklos, padedančios vaikui pažinti savo kūną, saugios aplinkos sudarymas laisvam ir struktūrizuotam žaidimui, emocijų kortelių naudojimas, užduočių, leidžiančių vaikui priimti sprendimus organizavimas.</p>

<p>14.3.2.2. Emocijų suvokimas ir raiška</p>	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>Esminiai gebėjimai: atpažįsta, įvardija ir aptaria tiek savo, tiek kitų emocijas bei jų priežastis. Ramiose kasdienėse situacijose geba tinkamai išreikšti savo jausmus priimtinais būdais, žodžiais ar elgesiu reaguoja į kitų emocijas.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).</p>	<p>Vaikai iki 3 metų emocijas išreiškia mimika, gestais, balsu ir kūno poza, o suaugusieji jas atliepia ir jautriai reaguoja. Pirmaisiais metais jie atspindi suaugusiųjų ir bendraamžių emocijas, o 2–3 metų vaikai mokosi jas atpažinti iš veido išraiškos, balso, ypač per žaidimus, piešimą, muziką ir judesį. 2-3 metais jie pradeda įvardyti emocijas, naudodami simbolius, o suaugusieji padeda jas suprasti ir taiko asmeninius nusiramino būdus. Sekdami suaugusiojo pavyzdžiu ir bendraudami su kitais, mokosi reguliuoti emocijas: jas išreikšti, prašyti pagalbos, guostis, priimti nuraminimą, nukreipti dėmesį ar pasitraukti iš įtemptos situacijos.</p>
	<p>3-6m. vaikas.</p>	<p>Vaikai per vaidmenų žaidimus,</p>

	<p>Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis.</p> <p>Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.</p> <p>Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>istorijas, filmukus ir emocijų žymėjimą mokosi atpažinti, įvardyti ir suprasti savo bei kitų emocijas, jų priežastis ir situacijas, kurios jas sukėlė.</p> <p>Vaikai mokosi valdyti emocijas ir impulsus, taikydami įvairius nusiramino būdus (skaičiavimą, ramybės kampelį, muziką, pokalbį ir kt.). Pasikeitus dienos ritmui ar įvykus netikėtumams, jie su mokytojo pagalba mokosi prisitaikyti, susitarti ir išvelgti pokyčių naudą, kad jaustųsi gerai.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Žaidimai laisvi, spontaniški, be griežtos kontrolės. Skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis. Mokytojas pastebi žaismę vaikams veikiant, ją atliepia, pratęsia, kokybiškai papildo ir įtraukia kitus vaikus.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai tyrinėja save per aktyvią kūno patirtį: juda laisvai, žaidžia judrius žaidimus, stebi savo atspindį veidrodyje, žymi ūgį, lygina pėdų atspaudus. Veiklose naudojamos judėjimą skatinančios priemonės – kūno dalių dėlionės, didelio formato veidai, augimo juostos, kūno kontūrų piešimas ant didelių lapų. Lauko veiklų metu vaikai stebi savo kūno pojūčius: kas nutinka bėgant, lipant, ilsintis, šalant ar įkaitus. Emociškai saugi erdvė leidžia vaikui veikti drąsiai: priimti sprendimus, eksperimentuoti, rodyti iniciatyvą grupinėje veikloje.</p> <p>UDM principas. Siekiama sukurti aplinką, kuri būtų prieinama ir naudojamos įvairių gebėjimų vaikams, nepriklausomai nuo jų amžiaus, fizinių gebėjimų ar intelektinių ypatumų. Universalus dizainas užtikrina, kad emocijų ugdymas būtų visiems prieinamas, nesvarbu, kokie gebėjimai vaikai turėtų, taip padeda lavinti emocinį intelektą ir gerinti tarpasmeninius santykius.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Vaidmeniniai žaidimai, emocijų kortelės, pasakojimai ir istorijos, veido išraiškų ir kūno kalbos stebėjimas, poilsis ramybės kampelyje, suaugusiojo pavyzdys bei įvairūs kūrybiniai užsiėmimai. Emocijų ugdymas padeda vaikams ne tik geriau suprasti save, bet ir išmokti tinkamai reaguoti į kitų emocijas, kas ypač svarbu socialiniuose santykiuose ir bendradarbiavime.</p>	

14.3.2.3. Savireguliacija ir savikontrolė	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
Vertybinė nuostata. Pasirengęs valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.	<p>Iki 3 m. vaikas. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško</p>	<p>Vaikas yra ramus ir jaučiasi patenkintas įprasta kasdienybe bei ritualais. Jei kas nors nepatinka, pasitraukia į šalį, vengia bendros veiklos. Geriau kontroliuoja savo</p>

<p>Esminiai gebėjimai: sutelkia dėmesį ir pastangas atliekamai veiklai, dažniausiai laikosi nustatytos tvarkos ir susitarimų. Bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, o įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<p>suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.</p>	<p>emocijų raišką ir veiksmus, atsižvelgdamas į suaugusiojo veido išraišką, balso toną ir žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes tai padeda sutelkti dėmesį ir valdyti savo elgesį. Ieško įvairių būdų spręsti konfliktus ar apginti savo interesus (pvz., rėkia, nesidalija žaislu, kreipiasi į suaugusįjį ir pan.). Stengiasi laikytis suaugusiųjų prašymų ir susitarimų.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Pats taiko įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p>	<p>Vaikai stiprina pasitikėjimą savimi mokydami naujų dalykų, imdamiesi iniciatyvos ir lyderystės. Per žaidimus, augimo laiko juostas ir tyrinėjimo veiklas jie pastebi savo pokyčius, gebėjimus ir stiprybes. Darydami ir taisydami klaidas ugdo atkaklumą bei gebėjimą įveikti iššūkius. Vaikai tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia save ateityje, svarsto, ką norėtų išmokti ir kuo tapti. Siekiami ugdyti vaikų savireguliaciją, padedančią plėtoti asmenines savybes ir gebėjimus, valdyti impulsus, įveikti iššūkius, priimti saugius sprendimus bei kurti santykius ir mokytis kryptingai.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Žaidimai suteikia vaikams galimybę: mokytis kontroliuoti savo emocijas ir elgesį (laukti eilės, laikytis taisyklių), skatina dėmesio valdymą. Per žaidimus vaikai mokosi atpažinti ir valdyti savo jausmus. Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai ugdomi savikontrolę per judriuosius žaidimus su taisyklėmis – laukia eilės, susitaria, susilaiko nuo impulsyvių veiksmų. Veiklose naudojami kvėpavimo, atsipalaidavimo ir nusiramino pratimai, kuriuos vaikai taiko patys. Lauko aplinkoje praktikuojamas emocijų valdymas: judant, laukiant, tariantis, sprendžiant konfliktus veikloje. UDM principas. Įvairių mokymosi būdų pritaikymas, kad vaikai galėtų ugdyti gebėjimus kontroliuoti savo emocijas, elgesį ir dėmesį, nepriklausomai nuo jų gebėjimų. Pagrindiniai principai taikomi atsižvelgiant į kiekvieno vaiko poreikius ir gebėjimus.</p>	
<p>Pedagoginės strategijos ugdymo būdai ir</p>	<p>Vaikai mokomi įvairių būdų nusiraminti (pvz., gilus kvėpavimas, atsipalaidavimas), teigiamo elgesio pastiprinimas, klaidos ir atkaklumo ugdymas – tai stiprina pasitikėjimą savimi ir gebėjimą valdyti impulsus, emocijų ir elgesio stebėjimas bei pokalbis, palaipsninis atsakomybės</p>	

	didinimas. Šios strategijos padeda vaikams ugdyti gebėjimą reguliuoti savo elgesį ir emocijas, laikytis tvarkos bei priimti atsakingus sprendimus tiek.
--	---

14.3.3. Vaiko auginama galia – **sėkmingai besimokantis.**

14.3.3.1. Problemų sprendimas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinių nuostata. Mokosi spręsti socialines problemas – kaip sutarti, susitarti, pasidalyti ar atleisti. Jis ugdo atsakomybę už savo elgesį, išmoksta išklausti, atsižvelgti į kitą ir ieškoti bendrų sprendimų.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Vaikas geba atpažinti socialines problemas, bandyti jas spręsti, tariantis ir bendradarbiaujant su kitais. Jis ieško taikių išeičių, siūlo sprendimus, reflektuoja savo veiksmus ir mokosi iš socialinių situacijų.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Bando išspręsti paprastas socialines situacijas – prašo, kai reikia žaislo, atsitraukia nuo konflikto, stebi suaugusiojo elgesį ir mėgina jį atkartoti. Reaguoja į kitų emocijas, mokosi laukti, dalytis ir paklusti paprastoms taisyklėms, dažnai su suaugusiojo pagalba.</p>	<p>Vaikai mokosi bendraudami – stebi kitus, reaguoja į jų veiksmus, mėgina kartoti, mokosi dalytis, keistis žaislais. Jie dar nesuvokia bendrų taisyklių, tačiau mokosi, kaip būti grupėje, o suaugusiojo pagalba pradeda spręsti pirmuosius nesutarimus.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Įvardija problemą („jis neduoda“, „noriu žaisti“), siūlo sprendimą („pakeiskime“, „žaikime kartu“), tariasi, mokosi iš ankstesnių patirčių. Supranta, kada elgiasi netinkamai, ir stengiasi ištaisyti situaciją – atsiprašo, pasitraukia, keičia elgesį.</p>	
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Per žaidimą vaikai sprendžia socialines problemas – dalijasi žaislais, derasi dėl vaidmenų, mokosi tartis, keistis, atsiprašyti. Žaidimas leidžia saugiai išbandyti skirtingas socialinio elgesio strategijas.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Vaikai sprendžia problemas veikdami – statydami, žaisdami lauke, dalyvaudami vaidmenų veiklose. Judėjimas padeda geriau suprasti socialinius dėsnius, ugdyti empatiją, savireguliaciją.</p> <p>UDM principas. Veiklos pritaikytos visiems – siūlomi aiškūs vizualiniai ar garsiniai pagalbiniai ženklai, naudojamos emocijų kortelės, konkretūs veikimo modeliai, kad kiekvienas vaikas galėtų sėkmingai dalyvauti sprendžiant problemas.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Pedagogai stebi socialines situacijas grupėje ir pateikia jas kaip ugdymo turinį: siūlo aptarti konfliktą, surasti sprendimą, rodo taikaus elgesio modelį. Pasitelkiami socialinių istorijų skaitymai, vaidybos elementai, emocijų atpažinimo veiklos.</p>	

14.4. Ugdymo sritis „**AŠ KALBŲ PASAULYJE**“.

14.4.1. Vaiko auginama galia – **komunikabilus.**

14.4.1.1. Kalbų supratimas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinių nuostata. Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą.</p> <p>Esminiai gebėjimai: klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.</p>	<p>Iki 3 metų vaikas. Vaikas trumpam susitelkia klausydamasis suaugusiojo ar kitų vaikų. Supranta ir atitinkamai reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų bei savybių pavadinimus, trumpus 3–4 žodžių sakinius, klausimus, prasidedančius žodžiais „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, taip pat į dvi nuosekliai pateiktas užduotis ar prašymus. Greitai įsimena ir pradeda vartoti naujus žodžius. Reaguoja į girdimus ritmo elementus, intonaciją, supranta kūno kalbą, mimiką, dažniausiai vartojamus gestus, simbolinius paveikslėlius bei ženklus. Domisi knygelėmis – skiria paveikslėlius nuo teksto, klausinėja, kas parašyta, arba prašo paskaityti. Geba susieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su realiais aplinkos daiktais. Stengiasi įsiklausyti į trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio esmę atskleidžia per vaidybą, žaidimus ar pasakydamas kelis žodžius.</p>	<p>Iki trejų metų vaikai kalbos supratimo gebėjimus ugdo bendraudami su suaugusiais ir kitais vaikais. Jie reaguoja į kalbą, praturtina savo pasyvųjį ir aktyvųjį žodyną girdėdami suaugusiojo kalbą, kuri dažnai pasižymi aukštesniu tonu ir išraiškina, emocinga intonacija. Šiuo laikotarpiu vaikai lavina foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir įsiklausyti, kai dalyvauja suaugusiojo inicijuojamuose žodžių ir garsų žaidimuose, klausosi aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių bei dainelių gimtąja ar kitomis kalbomis. Šie procesai vyksta per įdomią, trumpą ir vaikui aktualią veiklą. Vaikai mokosi klausytis įvairiose aplinkose – tiek būdami grupėje, tiek individualiai, tiek tyloje, tiek triukšmingoje aplinkoje. Jie įgyja gebėjimą išklausti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoguose ir poliliguose, kai mokytojas kuria tam palankias situacijas – pavyzdžiui, ryto rate, pokalbiuose dviese ar žaidžiant su kitais vaikais. Klausydamiesi mokytojo kalbos, kuri įvardija jų veiksmus, poreikius ir patirtis, vaikai tampa aktyviais klausytojais ir nuosekliai plečia savo žodyną.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, lengvai supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinius bei dažnai vartojamus frazeologizmus ir humorą. Taip pat pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę, o taip pat atpažįsta kai kuriuos kitų kalbų žodžius, vartojamus aplinkoje. Supranta, kokie raiškos būdai ir priemonės naudojami, norint perteikti jausmus, idėjas ar mintis. Žino, kad raštas yra taisyklių sistema; sekdamas suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje, stebi, kaip</p>	<p>Vaikai, aktyviai dalyvaujantys bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklose, kalbos garsų žaidimuose, klausydamiesi eilėraščių, dainų, pasakojimų ir pasakų gimtąja bei kitomis kalbomis, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių reikšmes, ugdo trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį bei kalbinę vaizduotę, kuri skatina mintis išreikšti žodžiais. Vaikai klausosi įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), tiek gyvai pasakojamų, tiek įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete), apie aplinką,</p>

	<p>tekstas skaitomas iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių, ir pradeda skirti paprastesnius garsus ir skiemenis sudarančius žodžius.</p> <p>Domisi įvairiais rašytiniais teksta, iš iliustracijų ir keletų atpažįstamų žodžių gali suprasti pagrindinį siužetą. Supranta sudėtingesnius tekstus, įvykiai yra aiškiai suvokiami, ir gali numatyti, kas galėtų įvykti toliau.</p>	<p>įvykius ir reiškinius, taip pat klauso savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Žaisdami ir dalyvaudami problemų sprendime, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose bei grupių veiklose, jie mokosi nuosekliai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į jų intencijas, suprasti kalbančiųjų norus ir pasiūlymus, taip pat įsisavina kitų kalbų žodžius. Vaikai kalbos supratimą plėtoja ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle bei skoniu</p>
Ugdymo kontekstai	<p>Žaismės principas: Ugdymo veiklose vaikams suteikiama galimybė žaisti su kalbos garsais, žodžių reikšmėmis ir frazėmis, naudojant įvairius žaidimus, dainas ir pasakojimus.</p> <p>Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi principas: Vaikai skatinami tyrinėti kalbos ir pasaulio reiškinius per aktyvią veiklą, klausymąsi ir diskusijas. Jie įtraukiami į gilų mąstymą ir problemų sprendimą, kur analizuoja ir interpretuoja kalbą, atpažįsta jos struktūrą ir prasmę, siekdami geresnio supratimo ir sąsajų su kasdieniu gyvenimu.</p> <p>UDM principas: Ugdymo procesuose taikomos įvairios mokymo priemonės ir metodai, atsižvelgiant į vaikų individualius poreikius ir gebėjimus, užtikrinant, kad visi vaikai turėtų galimybę dalyvauti ir mokytis.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Taikomos interaktyvūs žaidimai, dainos ir pasakojimai, diferencijuotas mokymas, įvairios mokymo priemonės ir palaikymo sistemos, klausymosi ir diskusijų veiklos, tyrinėjimo užduotys bei problemų sprendimas, kalbos žaidimai, vaizdinės priemonės, garso įrašai</p>	

14.4.1.2. Kalbinė raiška	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.</p> <p>Esminiai gebėjimai: naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į</p>	<p>Iki 3 metų vaikas.</p> <p>Kalba 2–3 žodžių sakiniams, klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, aplinkos objektus, jų savybes ir įvykius, inicijuoja pokalbius su suaugusiais ar kitais vaikais, atsako į paprastus klausimus, vartoja kelias dažniausiai naudojamas mandagumo frazes ir taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas.</p> <p>Vaikas domisi vaikams skirtomis laidomis ir animaciniais filmais, skatinamas kalba apie juos, suaugusiojo pagalba kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų</p>	<p>Vaikai dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose, naudodami mėgdžiojimą, skiemenų ir žodžių kartojimus, veiksmis, mimika ir pantomimika. Vaikų žodyno plėtra ir kalbinė raiška skatinama aktyviu suaugusiojo bendravimu su vaiku, inicijuojant pokalbius ir plėtojant vaiko pasakymus, juos pakartojant. Vaikus kalbėti skatina jų įsitraukimas į pokalbius kasdienėse situacijose ir veiklose, tiek grupėje, tiek lauke.</p> <p>Vaikai aktyviai bendrauja ir komunikuoja su suaugusiais ir bendraamžiais, naudodami žodinę ir nežodinę raišką įvairiose veiklose.</p>

<p>pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.</p>	<p>fragmentus ir išskiria įsimintiniausius pasakojimo epizodus bei mėgstamiausius veikėjus ir jų veiklas. Jis stebi suaugusius, rašančius ar piešančius, ir mėgdžioja šiuos veiksmus, braukydamas, keverzodamas ar piešdamas, palikdamas ženklus.</p>	<p>Kartais jie kalba sau, koncentruodamiesi į save ir neadresuodami kalbos kitiems. Mokomi suaugusiojo, vaikai pradeda įsitraukti į pokalbius ir atsakyti į klausimus. Vaikų poreikis bendrauti ir išreikšti mintis ir norus skatinamas per kasdienės veiklos ir įvykių aptarimą. Dienos rutinų metu mokytojas skatina vaikus išreikšti savo emocijas ir poreikius. Vaikai plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami – stebėdami rašančiuosius ir piešančiuosius, imituodami, braukydami, keverzodami ir piešdami, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje ar vandenyje.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.</p>	<p>Vaikai kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. Vaikai vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Vaikai kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Vaikai įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti, pavyzdžiui: „rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus siedami juos su realiais objektais.</p>
<p>Ugdymo kontekstai</p>	<p>Žaismės principas: vaikai aktyviai dalyvauja žodiniuose žaidimuose, mėgdžioja suaugusiuosius, kartoja skiemenis, žodžius, naudojami mimika ir pantomimika; kasdienėje veikloje vaikai mokosi įvardyti savo jausmus, poreikius ir mintis, skatinami aptarti dienos įvykius ir rutiną, vystydami</p>	

	<p>kalbinę raišką.</p> <p>Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi principas: vaikai tyrinėja kalbos garsus, eksperimentuoja su balso stiprumu, tempu ir intonacija, žaidžia kalba, kuria savo žodyną ir naujadarus. Skatinama plėtoti žodinį ir nežodinį bendravimą su suaugusiaisiais ir bendraamžiais. Vaikai mėgdžioja rašymą, piešimą, kuria savo simbolius ir ženklus, kopijuoja raides ir žodžius, dekoruoja juos, siekdami susieti rašytinę kalbą su realiais objektais ir situacijomis.</p> <p>UDM principas. Prieinamumas ir įvairovė: įvairių priemonių panaudojimas (popierius, smėlis, skaitmeniniai įrenginiai), kad vaikai galėtų pasirinkti patogiausią būdą rašyti ir piešti; aplinkos sukūrimas, kurioje vaikai galėtų lengvai pasiekti rašymo ir piešimo priemones.</p>
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Vaikų skatinimas bendrauti, aptarti kasdienius įvykius; žodžių, mimikos, imitacijos žaidimai;</p> <p>Kūrybinės veiklos skatina rašyti ir piešti, kurti ženklus ir simbolius; suaugusiųjų kalbos, rašymo kopijavimas, mėgdžiojimas; interaktyvios užduotys. Vaikai atsako į klausimus, rašo žodžius, laiškus.</p> <p>Skaitmeniniai įrankių, technologijų panaudojimas rašytinei raiškai tyrinėti.</p>

14.4.1.3. Estetinis suvokimas	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinė nuostata. Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba</p>	<p>Iki 3 metų vaikas.</p> <p>Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius.</p>	<p>Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi).</p> <p>Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą (analizuojant, lyginant, kategorizuojant) ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt.</p> <p>Stebi bendraamžių ir suaugusių raišką ir jos rezultatus – dailės darbelius; emocingai reaguoja į įvairaus stiliaus muziką.</p>
	<p>3–6 m. vaikas.</p> <p>Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti.</p> <p>Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška.</p> <p>Pasakoja apie matytus dailės</p>	<p>Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi mokykloje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, vaikams turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan.</p> <p>Vaikai turtingus vizualinius vaizdinius</p>

	<p>kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.</p>	<p>kaupia vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinų, objektų, gamtinės medžiagos. Jais galima žaisti, keisti vizualias savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus) ir kitaip tyrinėti; vizualusis ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas gausėja, kai mokytojai tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius; tyrinėjimą skatina kontrastingos aplinkos (urbanistinės, industrinės, gamtinės ir pan.), lankymasis meno galerijose, parodose, muziejuose, kokybiškos animacijos, kino žiūrėjimas, patiriant įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas.</p>
Ugdymo kontekstai	<p>Žaismės principas: vaikai piešia, konstruoja, eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis, kuria meninius darbus.</p> <p>Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi principas: vaikai stebi, liečia, lygina aplinkos objektus, analizuoja jų vizualines savybes.</p> <p>UDM principas. Skirtingos priemonės (natūralūs objektai, meno kūriniai, skaitmeninės technologijos); veiklos tiek patalpose, tiek lauke (miesto erdvės, gamta, muziejai, galerijos) skatinančios vaikų suvokimą ir kūrybiškumą; apšvietimo, spalvų, tekstūrų pritaikymas, kad jos padėtų vaikams tyrinėti estetiką ir vizualinius kontrastus.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Aplinkos stebėjimo skatinimas – organizuoja tyrinėjimo veiklas lauke ir viduje, kur vaikai gali stebėti, lyginti ir analizuoti objektus.</p> <p>Meno patirties suteikimas – supažindina su meno kūriniais, dailės darbais, muzika, animacija, kviečia lankytis parodose, muziejuose.</p> <p>Sensorinių potyrių kūrimas – skatina liesti, keisti objektų vizualines savybes, eksperimentuoti su spalvomis, šviesa, šešėliais. Mokytojas įvardija spalvas, formas, tekstūras, skatina vaikus apibūdinti tai, ką mato; supažindina vaikus su meno pasauliu, skatina tyrinėti ir reflektuoti; planuoja aplinką ir veiklas, kuriose vaikai gali tyrinėti ir kurti; vertina vaikų pažangą, skatina eksperimentuoti ir išreikšti savo kūrybinius sumanymus.</p>	

14.4.2. Vaiko auginama galia – sėkmingai besimokantis.

14.4.2.1. Mokėjimas mokytis	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
Vertybinė nuostata. Vaikas, išreiškdamas mintis kalba, gestais ar kitomis raiškos priemonėmis, atranda savyje gebėjimą mokytis,	<p>Iki 3 m. vaikas. Mokosi per klausymąsi, stebėjimą, kartojimą. Jis domisi kalba, mėgina pakartoti žodžius, gestus, intonacijas, reaguoja į pasakytą žodį, supranta paprastus nurodymus, įsimena kalbėjimo</p>	<p>Vaikai mokosi klausydamiesi ir stebėdami, o vėliau mėgindami pakartoti. Jie pasitiki savo bandymais kalbėti, net jei dar naudoja tik pavienius žodžius ar garsus. Svarbu, kad pedagogas pastebėtų jų pastangas,</p>

<p>dalintis patirtimi, bendradarbiauti. Jis supranta, kad mokymasis yra procesas, kuriame svarbu klausiti, klysti ir kartoti.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Geba stebėti, klausyti, klausiti, įvardyti savo patirtį, apibendrinti veiklą, pritaikyti ankstesnes žinias naujose situacijose.</p>	<p>pavyzdžius ir juos taiko. Vaikas reaguoja į žodžius ar kalbos fragmentus, net jei dar nekalba aktyviai.</p>	<p>pakartotų, padrąsintų kalbėti ir veikti.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Supranta, kad kalba yra būdas išmokti – jis klausosi, klausia, pasakoja apie tai, ką darė, kas pavyko, kaip išmoko. Pritaiko tai, ką girdėjo ar matė anksčiau, naujose situacijose, formuluoja paprastas išvadas, kalba apie mokymosi procesą („aš išmokau“, „dabar žinau“).</p>	<p>Vaikai kalba apie tai, ką patyrė, mokosi žaisdami ir klausydamiesi kitų. Jie klausia, komentuoja, dalijasi patirtimi ir supranta, kad per kalbą galima išmokti dar daugiau. Jiems padedama reflektuoti, kaip jie mokosi, kas padėjo suprasti, ką nori dar sužinoti.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Mokymasis vyksta žaidžiant – pokalbių žaidimai, vaidybiniai žaidimai, kūrybiniai kalbos žaidimai padeda vaikams atrasti kalbą kaip mokymosi priemonę.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Kalba ugdoma per aktyvias patirtis: ekskursijas, žaidimus, eksperimentus. Vaikai kalba apie tai, ką darė, ką matė, liečia, bando – tai padeda įtvirtinti naujus žodžius ir sąvokas.</p> <p>UDM principas. Naudojamos skirtingos išraiškos formos: verbalinė, vizualinė, garsinė, kūno kalba. Pritaikytos priemonės leidžia kiekvienam vaikui mokytis kalbos jam suprantamu būdu.</p>	
<p>Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai</p>	<p>Naudojamos kalbos skatinimo technikos: pasikartojimas, paruoštos frazės, atviri klausimai, istorijų kūrimas, dainelės. Skatinamas vaikų tarpusavio bendravimas, organizuojamos veiklos, kurios remiasi kalbos vartojimu – pasakojimai, klausymosi užduotys, dialogų žaidimai.</p>	

14.5. Ugdymo sritis: „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“.

14.5.1. Vaiko auginama galia: **besirūpinantis savimi ir kitais.**

<p>14.5.1.1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</p>	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.</p> <p>Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus</p>	<p>Iki 3m. vaikas. Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojasi tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.</p>	<p>Valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais sužino, kas yra sveikatai palankus maistas, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrinėdami knygeles, korteles, piešinius; grupėje įrengtoje „virtuvėlėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, pirmenybę teikia sveikatai</p>	<p>Mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais. Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdomi kūno priežiūros įgūdžius</p>

<p>elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, butyje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.</p>	<p>palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.</p>	<p>mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus. Drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Palaikomas kasdienių veiklų žaismingumas, kuriant džiaugsmą bei nuostabą tyrinėjant, išbandant, eksperimentuojant, dalinantis potyriais.</p> <p>Tyrinėjimo ir gilaus mokymosi principas. Atliepiamas prigimtinis vaikų smalsumas, įtraukiant juos į aplinkos tyrinėjimą, skatinantį giliau suprasti aplinkos objektus, reiškinius ir jų ryšius, atrasti įvairius pažinimo ir mokymosi būdus.</p> <p>UDM principas. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų.</p>	
<p>Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai</p>	<p>Modeliavimas ir imitavimas, vaidmeniniai žaidimai, diskusija, savarankiškumo skatinimas, skatinimas įsivertinti, reflektuoti savo elgesį ir aplinką.</p>	

<p>14.5.1.2. Fizinis aktyvumas</p>	<p>Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)</p>	<p>Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)</p>
<p>Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Esminiai gebėjimai: tiksliai ir</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–</p>	<p>Vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.), įveikdami kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami</p>

<p>koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.</p>	<p>30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.</p>	<p>judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo. Vaikai pradeda lankstyti ranką per riešą, pratinasi pasukti riešą, apversti plaštaką delnu žemyn, į viršų, mostelėti plaštaka, vis tiksliau atlikdami judesius, kuriuos lavinti padeda savarankiškas valgymas, ko nors vienas ant kito dėliojimas, užsukimas, atsukimas, darinėjimas, įrankių naudojimas.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į toli, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.</p>	<p>Vaikai juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai. Vaikai inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys. Vaikai lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją ką nors dėliodami, konstruodami, verdami, piešdami ir kt.</p>
<p>Ugdymosi kontekstai</p>	<p>Žaismės principas. Palaikomas kasdinių veiklų žaismingumas. Judraus patirtinio ugdymosi principas. Skatinti vaikų judėjimo džiaugsmą ir kasdienį judrumą, didinti judraus mokymosi galimybes. Panaudojama natūrali ir dirbtinai sukurta, įranga ir priemonėmis papildyta gamtinė aplinka, modeliuojamos vaikus judėti skatinančios iššūkio, saugios rizikos edukacinės erdvės, kuriančios prielaidas subalansuotam ugdymui(si) viduje ir lauke. UDM principas. Visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis.</p>	
<p>Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai</p>	<p>Judesių imitavimas, kartojimas, žaidžiant žaidimus, judrieji žaidimai, lavinantys skirtingas fizines ypatybes, žaidybinė judri veikla grupėse ir lauke, panaudojant skirtingą inventorių, ritminiai ir muzikiniai žaidimai.</p>	

	Smulkiosios motorikos lavinimui piešimo, kirpimo, konstravimo ir kitos lavinamosios veiklos.	
14.5.1.3. Savireguliacija ir savikontrolė	Pasiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinių nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>Esminiai gebėjimai: sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradeda laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.</p>	<p>Vaikai ugdomi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti.</p> <p>Vaikai mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks.</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Pats taiko įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems.</p> <p>Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.</p> <p>Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p>	
Ugdymosi kontekstai.	<p>Žaismės principas. Atliepia vaiko žaismingą savęs ir pasaulio pajautimą, skatina žaisti judesiais, pojūčiais, emocijomis, kalba, vaizduote, mintimis.</p> <p>UDM principas. Galėdami rinktis alternatyvius tyrinėjimo, pažinimo ir dalyvavimo būdus, vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni iš kitų. Galimybė pasirinkti veiklas ir priemones, siekiant numatyto rezultato, skatina turėti savo ketinimą, idėjų, sumanymų, jų kryptingai ieškoti ir pamažu suprasti savo žaidimo ar mokymosi būdus.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai.	Kasdienių ritualų palaikymas, situacijų modeliavimas, emocijų raiškos pažinimas, stebėjimas ir reguliavimas, savikontrolės ir nusiramino metodų taikymas, diskusija, kūrybinė, meninė veikla, savirefleksija.	

14.5.2. Vaiko auginama galia – sėkmingai besimokantis.

14.5.2.1. Problemų sprendimas	Pasiiekimų žingsniai (siekiame 3-o ir 6-o žingsnio)	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<p>Vertybinių nuostata. Skatinamas mąstyti, kaip pasirūpinti savimi ir šalia esančiais, suprasti, kaip jo elgesys gali paveikti aplinkinius.</p> <p>Esminiai gebėjimai: Geba pastebėti, įvardyti ar įvertinti kasdienes situacijas, kurias reikia spręsti. Jis veikia atsakingai, siūlo sprendimus, pasinaudoja anksčiau įgyta patirtimi, prašo pagalbos, kai reikia.</p>	<p>Iki 3 m. vaikas. Pradeda pastebėti kasdienes situacijas, kurios kelia nepatogumą ar riziką – pametė šlepetę, negali užlipti, kažkas verkia. Reaguoja paprastai: žvilgsniu, gestu, garsais ar vienu žodžiu. Kartodamas suaugusiojo elgesį, ima spręsti paprastas problemas – nueina, padeda, perduoda daiktą, parodo.</p>	<p>Vaikai mokosi per kasdienes situacijas – kai pasitepa, išsitepa, netyčia kažką išverčia. Jie stebi, ką daro suaugusieji, kartuoja veiksmus, bando padėti sau ar kitam. Pedagogas juos skatina bandyti, parodyti, duoda paprastas užduotis</p>
	<p>3–6 m. vaikas. Sąmoningiau reaguoja į kasdienes problemas, ypač susijusias su savimi ar kitais. Supranta priežasties-pasekmės ryšius, prisimena ankstesnes situacijas ir taiko veiksmingus būdus.</p>	<p>Vaikai patys pastebi ir reaguoja į situacijas – nori pasirūpinti tvarka, sveikata, saugumu. Jie siūlo pagalbą draugui, įvardija, ką daryti, bando spręsti situacijas be suaugusiojo nurodymo.</p>
Ugdymosi kontekstai	<p>Žaismės principas. Vaikai žaidžia situacinius žaidimus, kuriuose reikia spręsti. Žaisdami sprendžia, kaip padėti, pasirūpinti, ką daryti, kai kažkas nepavyksta.</p> <p>Judraus patirtinio ugdymosi principas. Veiklos vyksta judriai ir realiomis sąlygomis: po pasivaikščiojimo – valytis batus, po valgio – plautis rankas, po žaidimo – sutvarkyti kampelį. Vaikai mokosi veikdami, matydami ryšį tarp situacijos ir sprendimo.</p> <p>UDM principas. Visi vaikai įtraukiami: naudojami paveikslėliai, žodinės nuorodos, modeliavimas, realūs veiksmai. Veiklos pritaikytos skirtingiems gebėjimams ir patirtims.</p>	
Pedagoginės strategijos ir ugdymo būdai	<p>Pedagogas inicijuoja realias problemų sprendimo situacijas arba reaguoja į natūraliai iškilusias. Taikomos vaidybinės situacijos, istorijų pasakojimas, refleksijos. Vaikai kviečiami pastebėti, ką galima daryti, siūlyti sprendimus, veikti. Kuriama bendruomeniška grupės kultūra, kur rūpinimasis savimi ir kitais yra kasdienės veiklos dalis.</p>	

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

15. Vaikų ugdymosi pažanga Įstaigoje stebima nuosekliai, sistemingai, atsižvelgiant į vaiko individualius gebėjimus, poreikius bei ugdymosi tempą. Stebėjimo tikslas – padėti kiekvienam vaikui augti, mokytis ir tobulėti pagal savo galimybes, užtikrinant ugdymosi tęstinumą nuo ikimokyklinio iki priešmokyklinio ugdymo. Stebėseną yra neatsiejama ugdymo proceso dalis, leidžianti giliau suprasti vaiko poreikius, interesus, stipriąsias puses ir augimo galimybes. Ji grindžiama pagarba vaikui kaip aktyviam ugdymosi dalyviui, skatinant jo įsitraukimą, saviraišką bei gebėjimą reflektuoti savo patirtis. Vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėsenos sistema:

15.1. vaikų ugdymosi pasiekimų įrodymų kaupimas. Pedagogai nuolat renka įvairius duomenis apie vaikų pasiekimus ir pažangą, siekdami visapusiškai įvertinti kiekvieno vaiko ugdymosi eigą:

15.1.2 naudojami stebėjimų užrašai, vaikų kūrybiniai darbai, nuotraukos, vaizdo medžiaga, pokalbių su vaikais ir jų refleksijų įžvalgos bei kiti įrodymai, kurie padeda atskleisti tiek pasiektus rezultatus, tiek vaiko asmeninį tobulėjimo kelią;

15.1.3. informacija kaupiama tikslingai ir sistemingai, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualumą, ugdymosi tempą, emocinę būklę, gebėjimą įsitraukti į veiklas bei socialinę raišką;

15.1.4. fiksuojamas ne tik galutinis rezultatas, bet ir pats mokymosi procesas – vaiko pastangos, atkaklumas, noras mokytis, bandymai, klaidos ir iš jų kylantys atradimai.

15.2. pasiekimų dokumentavimas. Vaikų ugdymosi pasiekimai dokumentuojami individualiuose pasiekimų aplankuose kurie nuolat pildomi ir naudojami kaip priemonė stebėti ugdymosi raidą:

15.2.1. visa informacija apie vaiko ugdymosi pažangą nuosekliai fiksuojama elektroninėje sistemoje;

15.2.2. vaiko pasiekimų pažanga stebima du kartus per metus – rudens ir pavasario laikotarpiu. Esant poreikiui ar būtinybei, papildoma stebėseną gali būti atliekama kitu metu;

15.2.3. stebėsenos procesas yra bendradarbiavimo pagrindu grindžiamas procesas, kuriame dalyvauja mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, vaikas bei jo tėvai (globėjai). Vaikas – aktyvus savo pasiekimų dalyvis, skatinamas reflektuoti, įsivertinti ir pasidžiaugti savo pažanga.

15.3. vaiko ugdymosi pasiekimų stebėseną. Stebėseną atliekama nuolat, viso ugdymosi proceso metu, remiantis vaiko veiklos stebėjimu, jo pasiekimų ir pažangos fiksavimu bei aptarimu:

15.3.1. stebėjimui taikomi įvairūs metodai – ilgalaikė sisteminga stebėseną, pokalbiai su vaikais, jų refleksijos, veiklos ir elgesio analizė, situacijų aptarimas, kūrybinių darbų bei žaidimų stebėjimas;

15.3.2. stebėjimas grindžiamas pasiekimų žingsniais, parengtais pagal vaikų amžiaus tarpsnius, ir apima visas ugdymo(si) sritis: pažinimo, socialinę-emocinę, komunikavimo, kūrybiškumo, sveikatos saugojimo ir fizinio aktyvumo;

15.3.3. atsižvelgiama į kiekvieno vaiko individualų kontekstą, įsitraukimą, pastangas, motyvaciją ir saviraišką;

15.3.4. stebėsenos duomenys naudojami tikslingam ugdymo planavimui, metodų ir priemonių pritaikymui, sunkumų prevencijai bei vaiko mokymosi motyvacijos stiprinimui;

15.3.5. pedagogai, fiksuodami stebėjimus, vadovaujasi ne tik savo profesinėmis įžvalgomis, bet ir bendradarbiauja su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais.

16. Vaikų ugdymosi stebėseną organizuojama taip, kad būtų užtikrinamas nuoseklus ir tvarus ugdymosi procesas pereinant iš ikimokyklinio į priešmokyklinį ugdymą:

16.1. siekiama, kad šis perėjimas būtų sklandus, vaikui emociniu ir pažintiniu požiūriu palankus, o ugdymosi patirtis – tęstinė ir prasminga;

16.2. stebėsenos procese remiamasi ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo bendrosiomis nuostatomis, pasiekimų sritimis ir žingsniais, kad pedagogai galėtų planuoti ugdymo turinį nuosekliai, atliepiančiai vaiko brandą, galimybes ir individualią pažangą;

16.3. vaikų ugdymosi pažangos stebėsenos duomenys, surinkti ikimokyklinio ugdymo laikotarpiu, tampa pagrindu tolimesniam ugdymo planavimui priešmokykliniame etape, leidžia tiksliau nustatyti vaiko poreikius, stiprybes bei galimus pagalbos aspektus.

SUDERINTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Žemuogėlė“
mokytojų tarybos 2025 m. balandžio 30 d. posėdžio
protoliniu nutarimu
(protokolas Nr. V11-5)